

Kutatási tanulmány

az

**„Összefogás kistelepülési foglalkoztatási gondok enyhítéséért
- Jánoshida, Alattyán, Jásztelek”**

projekt keretében megvalósítandó,

**a vállalkozások foglalkoztatással összefüggő együttműködési
szándékának feltárására irányuló kutatás eredményeiről**

**Dr. Pénzes Ibolya Rózsa
PhD.**

2007.

Bevezetés

E kutatási tanulmány az „Összefogás kistélepülési foglalkoztatási gondok enyhítéséért – Jánoshida, Alattyán, Jásztelek” c. pályázat partnerségi projektjének megvalósításához szükséges helyzetfeltáró kutatás egyik részterületének eredményeit tartalmazza.

A földrajzi célterület települései olyan foglalkoztatási problémákkal küzdenek, amelyek a magyarországi fejletlenebb vidéki kistérségek munkaerőpiaci viszonyaihoz hasonlóak. Ez szoros kapcsolatban van a „vidékiség” problémájával, a vidéki kistélepülések befektetési viszonyaival, a működő vállalkozások összetételével és munkaerő iránti keresletével.

A kistélepülések összefogása a foglalkoztatási gondok enyhítését eredményezheti, amelynek feltétele a munkaerőpiac alapos ismerete, az arra épülő fejlesztési irányok meghatározása, valamint a munkaerőpiac szereplőinek együttműködése.

A települések munkaerőpiaci viszonyainak feltárása két oldalról (munkaerőpiaci kereslet és kínálat) közelíthető, amelynek összehangolása a projektmenedzsment feladata. Ennek ellenére a két kutatási irány nem választható szét, mivel néhány foglalkoztatásra ható tényező a munkaerő piaci keresletet és a kínálatot is befolyásolja.

A települések munkanélküliségi adatai a JNSZ Megyei Munkaügyi Központ által a regisztrált munkanélküliek vonatkozásában adottak, azonban a munkaerő kínálat egyéb információi a projekt dokumentáció szerint feltáratlanok. A vállalkozások és nonprofit szervezetek által felmerülő együttes munkaerő kereslet e kutatás során csak részben határozható meg, mivel e kutatás csak a vállalkozók keresletére terjed ki és célirányosan nem tartalmazza a települések nonprofit szervezeteinek szándékát.

A kutatás a települések összefogását és a hatékony összefogás foglalkoztatási paktummal történő támogatását a vállalkozók oldaláról közelíti.

A települések foglalkoztatási helyzetét pozitívan befolyásolhatja más, közeli településen megvalósuló beruházásból eredő munkaerő kereslet, amelynek feltárása e kutatásnak nem célja, de annak hatásával mindenképpen számolni kell.

1. A kutatás célja és módszertana

1.1 A kutatás célrendszere

A kutatás célrendszere a projekt által meghatározott, komplex szemléletben közelíti a foglalkoztatási problémák megoldására irányuló, későbbiekben kidolgozandó stratégia információ szükségletét. A kutatás tervezésekor szükségszerűvé vált olyan célhierarchia felvázolása, amely jól mutatja a kutatás elsődleges céljának részcélok általi megalapozottságát.

Elsődleges cél a vállalkozások együttműködési készségének, a foglalkoztatási paktum létrehozása körülményeinek feltárása.

Az elsődleges célt megalapozó részcélok

- áttekinteni a kistérség és a települések foglalkoztatási helyzetét meghatározó tényezőket és azok hatását, mivel ezek jól hasznosíthatók a vállalkozásokhoz kapcsolódó információk körének meghatározásában, ugyanakkor önállóan is jelentős információ értékkel bírnak
- feltárni a településen működő vállalkozások összetételét, annak várható hatását a foglalkoztatási koncepcióban és a partnerségi projektben meghatározandó célokra és eszközökre
- feltárni a vállalkozások jövőbeli terveit és azok munkaerőpiaci keresletre gyakorolt várható hatását, valamint a kereslet kielégítésének lehetőségeit
- rámutatni a településfejlesztési koncepció és a foglalkoztatási helyzet összefüggésére, a vállalkozások településfejlesztési koncepciót támogató hajlandóságára
- feltárni a vállalkozások szűkebb és tágabb együttműködési szándékát és hajlandóságát, amelyek várhatóan rávilágítanak az együttműködés feltételeire és körülményeire, valamint jól alapozzák a foglalkoztatási paktumban megfogalmazandó együttműködés területeit.

1.2 A kutatás módszertana

A kutatási célok megvalósításához szükséges információk köre kijelölte a kutatási módszereket és az elemzési eljárásokat.

1.2.1 Szekunder kutatás forrásai

- Központi Statisztikai Hivatal adatbázisa: a kutatási témához kapcsolódó foglalkoztatási adatok, regionális, kistérségi és megyei információk
- a témához kapcsolódó kutatási tanulmányok, kutatási eredmények (vidékfejlesztés, településfejlesztés)
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Területfejlesztési Stratégiai Program 2007-2013.
- Jászsági Fejlesztési Koncepció
- településfejlesztési koncepciók, tervek
- projekt dokumentáció

- Tisza térség Természetvédelmi Tanulmányterv 2003
- egyéb források (pl. települések, vállalkozások weblapjai).

1.2.2 Primer kutatás forrásai

- településen működő vállalkozások
- településen működő östermelők
- település polgármesterei
- projektmenedzser
- szakértők (falugazdászok, Jászsági Cigányok Munkalehetőségért Egyesület, tudományos kutatók).

1.2.3 Kutatási módszerek és elemzési eljárások

A kutatás során a szekunder információk elemzésén túlmenően kiemelt szerepet kapott a primer kutatás (megkérdezés, megfigyelés). A megkérdezés standardizált kérdőívek és mélyinterjúk alkalmazásával történt. A megfigyelés során kiegészítő információk beszerzése történt (település képe, lakosság életformája, idegenforgalmi vonzerő), amelyek a településfejlesztési koncepciók értékeléséhez járultak hozzá.

1.sz. táblázat

Elemzési módszerek

Statisztikai elemzési módszerek	Stratégiai elemzési módszerek
Időbeli változás elemzése	Környezeti elemek kiválasztása
Összetétel elemzés	STEEP analízis
Átlagolás	Környezet előrelátási mátrix
Szóródás elemzése	Környezet befolyásolhatósági mátrix
Kapcsolatelemzés	SWOT analízis

Az információk elemzése statisztikai eljárásokkal és a stratégiai elemzés-tervezés kiemelt módszereinek alkalmazásával történt. Megjegyzendő, hogy a stratégiai módszerek alkalmazásával feltárt megállapítások a bevezetésben említett problémák miatt csak a munkaerő keresleti információk alapján történt.

A kétirányú kutatás eredményeinek összehangolása a projektmenedzsment feladata, amely további elemzést tehet szükségessé.

Kutatási eredmények

Jánoshida – Alattyán- Jásztelek

1. A szekunder kutatás eredményei

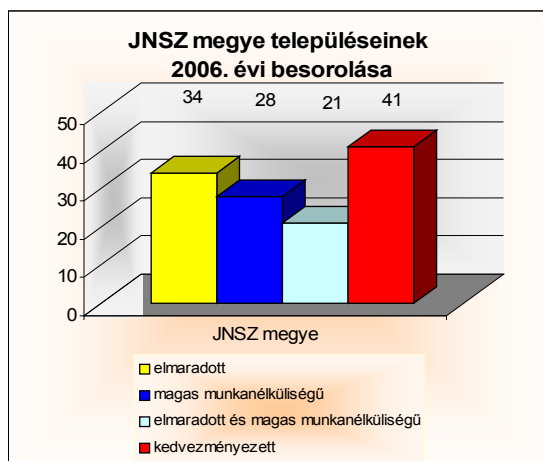
1.1. A települések foglalkoztatási helyzete

A kutatásba bevont települések munkaerőpiaci helyzetének elemzéséhez célszerű áttekinteni Jász-Nagykun Szolnok megye településeinek helyzetét, illetve rámutatni arra, hogy a kutatásba bevont települések társadalmi-gazdasági, infrastrukturális színvonal, illetve munkanélküliség szempontjából hogyan jellemezhetők, azok a KSH besorolásában hová tartoznak.

A besorolás a települések elmaradottságának mértéke és a munkanélküliség alapján történt. Az elmaradottság mértéke 17 mutató alapján komplex mutatószámot képezve (pl. népsűrűség, életkori összetétel, elvándorlási különbözet, iskolázottsági szint, mezőgazdasági foglalkoztatottak aránya, munkanélküliség, működő gazdasági szervezetek, vendégéjszakák száma, 1 lakosra jutó SZJA, lakások számának változása, vízellátás, gázellátás, 1000 lakosra jutó személygépkocsi állomány, vezetékessé telefon ellátás, elérési mutató) értékelődött 1-10 skálán. A települések rangsorában utolsó harmadba kerülő települések elmaradottnak számítanak.

A munkanélküliséget vizsgálva magas munkanélküliséggel jellemezhetők azok a települések, ahol a munkanélküliségi mutató országos értékénél (6,4 %) 75 százalékkal magasabb a település munkanélkülisége. Ezek a mutatók adják az alapját az elmaradottságból eredő hátrányok mérséklését szolgáló állami támogatásnak odaítélésének is.

1. sz. ábra

A KSH 2006. adatai alapján megállapítható, hogy JNSZ megye települései elég hátrányos helyzetben vannak, hiszen gazdasági, társadalmi infrastrukturális szempontból a települések 43,6 százaléka elmaradott és 52,6 százaléka magas munkanélküliséggel sújtott. A települések 26,9 százaléka mindkét szempontból hátrányos helyzetű. A vizsgált települések (Jánoshida Alattyán, Jásztelek) egyike sem minősíthető elmaradott, vagy magas munkanélküliséggel sújtott településnek. A KSH értékelése szerint a Jászberényi kistérség fejlődőnek minősített.

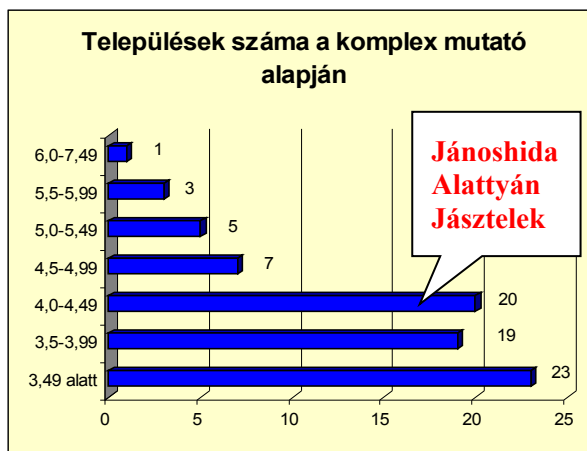
Forrás: www.ksh.hu

Azonban ha gazdasági-, társadalmi-, infrastrukturális szempontból részletesen megvizsgáljuk a települések komplex mutatóit, akkor megállapítható, hogy a megye

2.sz. ábra

településeiből az 1-10 skálán mindössze 8 haladta meg a skála felét jelző értéket (Szolnok, Tiszafüred, Jászberény, Berekfürdő, Szajol, Martfű, Tiszavárkony, Tószeg, Rákóczi falva), amely a megye kedvezőtlen helyzetét mutatja. Ezt csak részben magyarázza az „alföldi” településszekezet.

A kutatás céltelepülései (Jánoshida, Alattyán, Jásztelek) a 4,0-4,49 skálaértékkel jellemezhető csoportba tartoznak.

A statisztikai mutatókkal ellentétben a települések polgármesterei a munkanélküliség mértékét másként értékelik. Komoly problémaként vetették fel annak nagyságát, rövid és hosszú távú hatásait. Az alábbi adatok elsődleges forrása a Polgármesteri Hivatalok adatbázisa volt.

2.sz. táblázat

Foglalkoztatási mutatók 2006. év

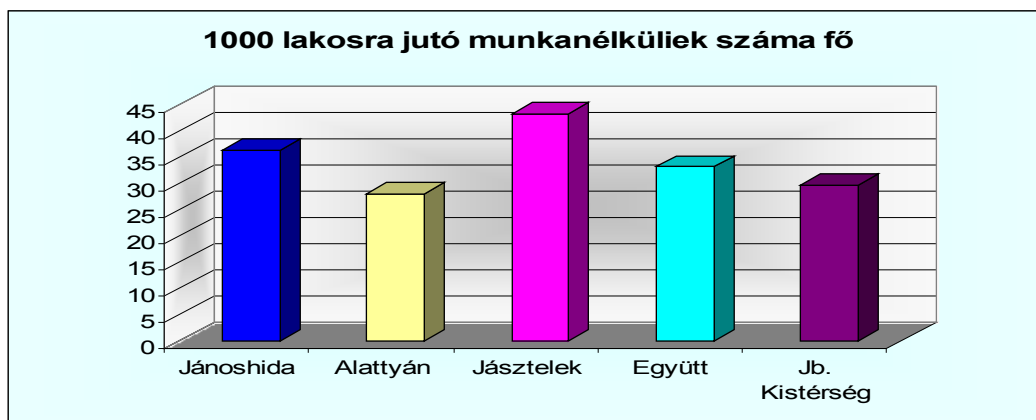
Település	Népesség		Munkanélküliek		1000 lakosra jutó munkanélküliek száma fő
	nagysága fő	megoszlás %	száma fő	megoszlása %	
Jánoshida	2753	3,1	100	3,8	36,3
Alattyán	2143	2,5	60	2,3	28,0
Jásztelek	1726	2,0	59	2,3	34,2
Együtt	6622	7,6	219	8,4	33,1
Jászberényi kistérség	87500	100,0	2600	100,0	29,7

Forrás: Polgármesteri Hivatal, Megyei Munkaügyi Központ

A KSH adatai alapján 2005-ben a három település közül Jásztelken volt a legmagasabb a munkanélküliségi ráta, annak mértéke a 6-14 százalékos sávba esett, míg legkedvezőbb helyzetben Alattyán volt, a települések sorában a 3-4 százalékos sávban foglalt helyet. A 2006. évi adatok alapján a három településen a munkanélküliek száma összesen 219 fő, amely a Jászberényi kistérség munkanélküli lakosságának 8,4 százaléka. Ez a települések lakosságának arányához viszonyítva magasabb.

A lakosság számhoz viszonyított arányok tekintetében legkedvezőtlenebb helyzetben Jánoshida van, ahol a kistérség lakosainak 3,1 százaléka él, míg a munkanélküliek 3,8 százaléka ehhez a településhez tartozik. Hasonlóan rosszabb mutatókkal rendelkezik Jásztelek is, ahol a népességi részesedés 2 százalékaival szemben a kistérség munkanélküli lakosságának 2,3 százaléka él. Alattyán ebből a szempontból némileg kedvezőbb helyzetben van.

3.sz. ábra

Forrás: Polgármesteri Hivatal, Megyei Munkaügyi Központ

Az 1000 lakosra jutó munkanélküliek arányát vizsgálva is hasonló eredmény látszik. A három település együttes a mutatójának értéke 33,1 Alattyanban csak 28 fő, míg Jánoshidán 36,1 fő.

A grafikon jól mutatja, hogy a Jászberényi kistérségben a települések között a vizsgált falvak kedvezőtlen pozícióban vannak. A VÁTI elemzése (2006) alapján a Jászság munkanélküliségére strukturált munkanélküliség jellemző, amely a munkaerő kereslet és kínált összetételének eltérését jelzi.

A munkanélküliek megoszlását tekintve mindhárom településre jellemző az alacsony iskolázottsági szint és a roma lakosok viszonylag magas aránya. A két tényező egymást erősítve kedvezőtlen lehetőségeket körvonalaz a foglalkoztatási helyzet javításában, amely sajátos program kialakítását igényli.

1.2 A települések foglalkoztatási helyzetére ható kiemelt tényezők

A településekre ható makrokörnyezeti tényezők elemzéséhez STEEP analízist alkalmaztunk, a megyére, kistérségre és a céltelepülésekre gyakorolt hatások bemutatása együttesen, valamint a céltelepülések sajátosságainak kiemelésével történt.

1.2.1 Gazdasági környezet, gazdasági potenciál

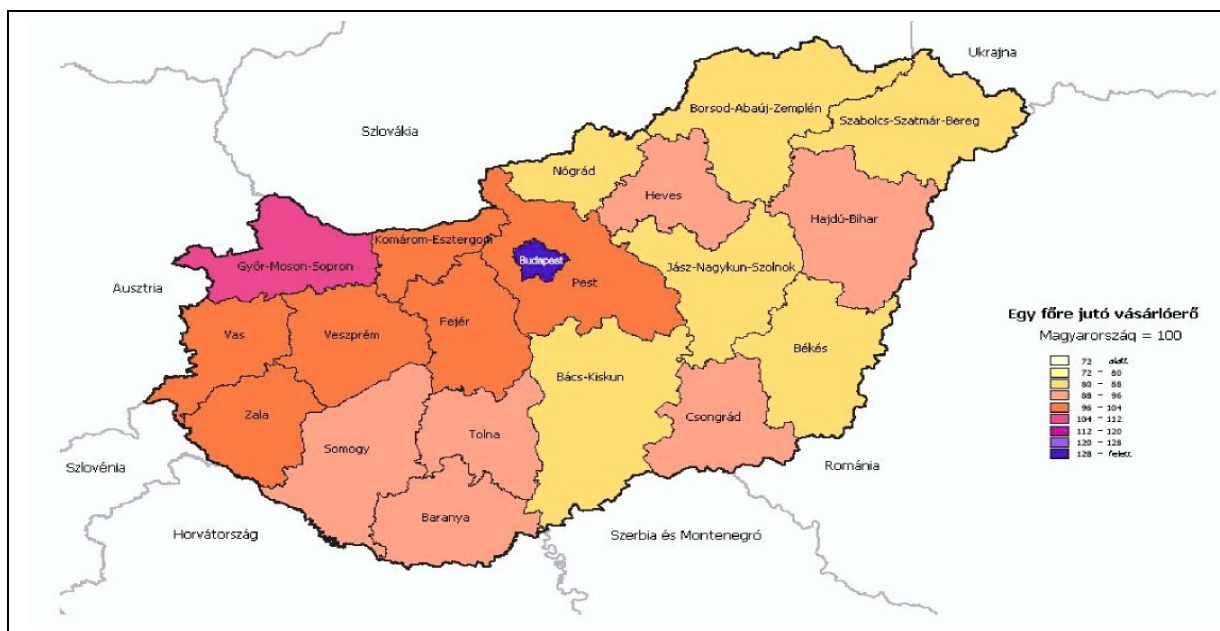
Magyarországon a befektetésre és ezen keresztül a foglalkoztatásra ható gazdasági tényezők jelentős regionális különbséget mutatnak. Ezek az eltérések jól mérhetők a kibocsátásban, a vásárlóerő nagyságában, a nemzetgazdasági ágak, ágazatok jelentőségében, a vállalkozások számában, stb. Összességében megállapítható, hogy ezen szempontokat figyelembe véve az Észak-Alföldi régió a többi régióhoz viszonyítva jelentős hátrányban van, amely a befektetési szándéokra és a foglalkoztatási helyzetre is rányomja a bélyegét. Az utóbbi években ugyan valamelyest javult a helyzet, de ez alapvetően nem változtat a képen. A jászberényi kistérség JNSZ megyében hasonló helyzetben van, bár a gazdasági potenciál egyes elemeiben (pl. multinacionális vállalkozások jelenléte) előnyöket élvez, amely közvetett módon a vizsgált három település foglalkoztatási helyzetére is pozitív hatással

van. A kibocsátást jelző GDP az Észak-Alföldi régióban alacsony, amely kedvezőtlen vásárlóerővel párosul.

Magyarországon a vásárlóerő regionális eltérései jelentősek, JNSZ megye vásárlóerő indexe az országos átlagot 100 %-nak tekintve, attól 15-20 százalékkal elmarad.

4.sz. ábra

**Egy főre jutó vásárlóerő
2006. év**

Forrás: GFK Hungária Piackutató Intézet

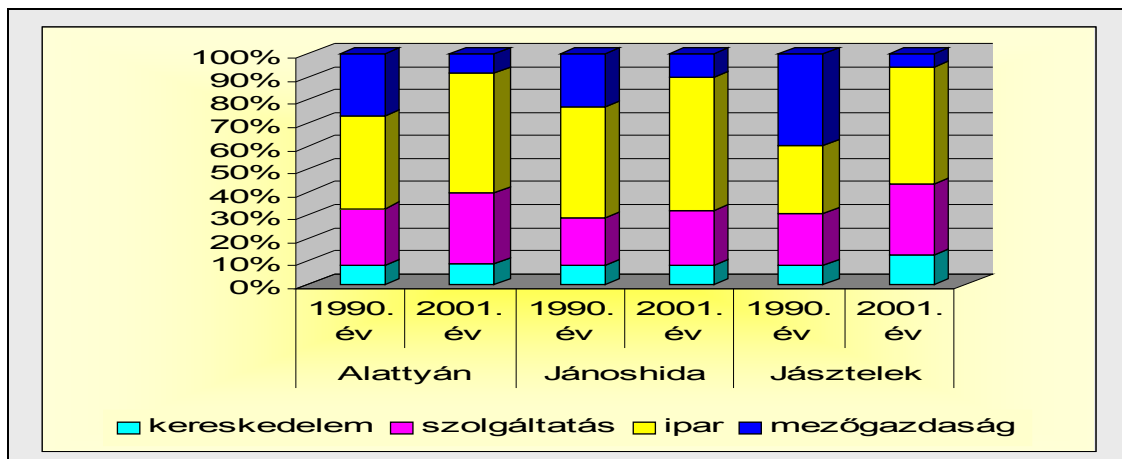
Az ábra jól mutatja, hogy a megyében élők vásárlóereje az ország más megyéihez viszonyítva szerény, amely a lakossági szolgáltatások igénybevételének lehetőségét csökkentve, a vállalkozások befektetési irányát más régiók felé tereli.

Az ágazatok aránya átrendeződő, azonban a három településre vonatkozóan bizonyos azonosságok láthatók:

- a mezőgazdaság területén elaprózott birtoknagyság jellemző, amely gátolja a hatékony gazdálkodást, a méretgazdaságosságot
- a földterület egyre nagyobb részét adják bérbe a gazdák, amely a földterület koncentrációját idézi elő
- a mezőgazdasági termelésben a hagyományos szántóföldi növények termesztése jellemző (búza, kukorica, napraforgó)
- az állattenyésztés egyre inkább visszaszorul, néhány kivételtől eltekintve alig jellemző
- a településeken a jelentős munkaerőt felszívó termelőszövetkezetek megszűntek, egyik településen sem alakultak át gazdasági társasággá, amely jelentős mértékben rontja az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező munkanélküliek folyamatos foglalkoztatásának lehetőségeit
- a kistérségben jelentős az ipari termelés, azonban ez főként Jászberényhez, vagy néhány egyéb településhez kapcsolódik és a vizsgált településeket (néhány kivételtől eltekintve) kevésbé érinti.

5.sz. ábra

Foglalkoztatási szerkezet 1990-2001. év

Forrás: KSH

A mezőgazdaságban foglalkoztatottak aránya a vizsgált időszakban jelentős mértékben csökkent, amely településenként eltérő. Jánoshida mezőgazdaságban foglalkoztatott lakosainak aránya a régióra, a megyére és a Jászberényi kistérségre jellemző mértékben csökkent (13-14 %), de a másik két településen ez jelentősebb. Kiemelkedően magas Jásztelken, amelyet ugyan némileg enyhít az őstermelői tevékenység, de annak hatékonysága és gazdaságossága nem mérhető össze a korábban stabil jövedelmet biztosító szervezett mezőgazdasági foglalkoztatással.

Az ezredforduló után mindhárom településen növekedett az iparban foglalkoztatottak aránya, legnagyobb arányú növekedés (22 % pont) Jásztelken történt, míg a másik két településen ez közel 10 % pont. A kereskedelemben és a szolgáltatásban foglalkoztatottak aránya jelentősen nem változott.

Összességében megállapítható, hogy a foglalkoztatottak ágazati összetétele átalakult, amely legradikálisabban Jásztelekre jellemző. A primer kutatás érdekes kérdése, hogy a munkaerő kínálat melyik ágazatra irányul és ez az ágazat milyen lehetőségeket kínál a lakosság számára.

1.2.2 Településméret, településszerkezet

A jászberényi kistérség 18 települést fog össze, a térség, hasonlóan a megyéhez „alföldi” településszerkezettel jellemezhető. A kistérségben jelentős a kisebb lélekszámú települések aránya. A kistérségben csak Jászberény minősíthető középvárosnak 28 ezer fős lakosságával. A kisvárosok az összes település 17 százalékát adják.

6.sz. ábra

A Jászberényi kistérség településszerkezete

Az 1000-5000 fő lakónépességgel rendelkező települések aránya az összes település közel 70 százaléka. A kutatásba bevont települések számára a nagyobb városok közelsége (Jászberény, Szolnok) a kereskedelemmel és vendéglátással foglalkozó vállalatok számára hátrányos, mivel e városok a kereslet jelentős részét elszívják. Ugyanilyen helyzettel jellemezhető a személyi szolgáltatások jelentős része is, a nagyobb települések

Forrás: KSH

vonzása ebben az ágazatban is jellemző. E tényező a vállalkozások munkaerő iránti keresletét jelentős mértékben korlátozza. A kistérség településszerkezetéből és a kutatott települések méretéből eredő problémát fokozza a lakosság alacsony iskolázottsági szintje. A JNSZ Megyei Munkaügyi Központ statisztikai adatai azt mutatják, hogy az álláskereső közel 50 százaléka segéd- és betanított munkára képes. Megjegyzendő, hogy a vállalatok által kínált munkahelyek egy része a betanítható munkákhoz kötődik.

A településeket jól jellemzi az ott működő vállalkozások száma, azok nagysága és tevékenysége.

3.sz. táblázat Vállalkozási szerkezet

Nemzetgazdasági ág/ település	2004. év Működő vállalkozások	
	száma	részaránya %
Jánoshida		
Mezőgazdaság	19	12
Ipar	34	31
Kereskedelem	17	17
Szolgáltatás	48	40
Összesen	118	100
Alattyán		
Mezőgazdaság	11	12
Ipar	28	31
Kereskedelem	15	17
Szolgáltatás	36	40
Összesen	90	100
Jásztelek		
Mezőgazdaság	5	8
Ipar	10	17
Kereskedelem	15	25
Szolgáltatás	30	50
Összesen	60	100

A három település közül a megyére vonatkozó statisztikai kiadványok szerint 2004-ben Jánoshidán működött a legtöbb vállalkozás, majd ezt követte Alattyán és Jásztelek. Ez a sorrend jól illeszkedik a települések népességének sorrendjéhez. A vállalkozások profilját tekintve más állapot mutatkozott, a kereskedelmi és a szolgáltató vállalatok együttes részaránya Jászteleken a legnagyobb (75 %), pedig ennek a településnek a legkisebb a lakossága és ez található legközelebb Jászberényhez, amelynek keresletelszívó hatása jelentős.

Forrás: KSH

A három településen az ezer főre jutó vállalkozások száma átlagosan 41, amely a kistérségi átlagnak (54) megközelítőleg 76 százaléka volt 2004-ben. Ezzel a települések munkahelyekkel történő ellátottsága alatta maradt a kistérségi, megyei és országos átlagnak. A vállalkozások földrajzi koncentrációja jelentős, a Jászberényi kistérségben az összes vállalat 70 százaléka négy városra koncentrálódott, míg az összes vállalkozás 50 százaléka Jászberényben található. Ennek hatása a céltelepülésekre részben negatív, részben pozitív. Utóbbit tekintve a vonzáskörzethez tartozó közeli települések lakosai számára a könnyű megközelíthetőség kitágítja a munkalehetőségeket. Ilyen szempontból a településszerkezet Jánoshida, Alattyán, de főként Jásztelek számára kedvező lehetőségeket kínál.

A vállalkozási szerkezetet elemezve a szekunder adatok mikrovállalkozási dominanciát mutatnak, míg a vállalkozási forma az egyéni vállalkozások túlsúlyát jelzi. Ez a foglalkoztatási helyzet javításának lehetőségét rontja, mivel a mikrovállalkozások, főként az egyéni vállalkozók alkalmazotti létszámnövelése feltehetően korlátozott.

1.2.3 Természeti környezet

A települések átlagos természeti környezettel jellemezhetők, amely az éghajlatot, domborzati viszonyokat, vízellátottságot, talaj adottságokat, növény- és állatvilágot foglalja magában. Az utóbbi években jellemző éghajlati szélsőségek az elaprózott birtokokon történő gazdálkodás hatékonyságát fokozottan rontják, a gazdák együttműködése ezt némileg kiegyensúlyozhatná. A Jászberényi kistérségben több természetvédelmi terület, illetve helyi védelmi terület található, pl. pusztamizsei Zagyva holtág, amelyek turisztikai szempontból vonzerőként értékelhetők. A kistérség gazdag termálvíz készlettel rendelkezik, azonban annak kihasználása nagyon szerény. A vizsgált települések mindegyike rendelkezik termálvízzel (Tisza térség Természetvédelmi Tanulmányterv 2003.), de annak hasznosítása eltérő.

1.2.4 Politikai, jogi környezet

Az Európai Unió területkiegyenlítési elve a kistérségek támogatását, a fejlődésbeli különbségek kiegyenlítését célozza. 2007-ben várhatóan ehhez kapcsolódó források is megnyílnak, amelyek pozitív hatást gyakorolhatnak a települések fejlesztésére. Emiatt is érdekes a primer kutatás azon része, amely a vizsgált települések fejlesztési koncepciójával kapcsolatos vélemények feltárására irányul. Hasonlóan pozitív hatásúak a mikrovállalkozásokra, a KKV-ra irányuló finanszírozási források. A Jászság fejlesztési koncepciója (2007-2013) a települések versenyelőnyeként a jászsági hagyományokra épülő együttműködést jelöli meg. Az EU területkiegyenlítési elve és a Jászság fejlesztési koncepciója megfelelő pénzügyi forrásokkal párosulva feltehetően befolyásolja a települések foglalkoztatási helyzetének javítására kidolgozandó tervet, amelynek kialakításkor okvetlenül figyelembe kell venni az eddig feltárt makro- és mezokörnyezeti tényezők hatását.

2. A primer kutatás eredményei

2.1. Mélyinterjúk

A mélyinterjúkat a települések polgármestereivel, illetve munkatársaikkal, a projektmenedzserrel és az általuk ajánlott, illetve általam választott szakértőkkel végeztem, amelyek célja a következő volt:

- a településekről olyan információk beszerzése, amelyek a statisztikai adatbázisokban nem érhetők el, illetve azokon túlmutatva sajátos nézőpontokat is tükröznek
- a települések fejlesztési koncepciójának megismerése és az ezzel kapcsolatos „szakértői” vélemények feltárása
- a vállalkozói és őstermelői kutatás irányainak meghatározása, a kérdőívek összeállításához, a minta összeállításához szükséges információk megszerzése.

2.1.1 Polgármesteri mélyinterjúk

A polgármesterek ismertették a települések főbb gazdasági és társadalmi jellemzőit, kiemelt szerepet szántak a lakosság életkori, jövedelmi és iskolázottsági viszonyainak. Mindhárman magasnak értékelték a munkanélküliséget, de azt is megemlítették, hogy a munkanélküliek valós száma nehezen határozható meg, mivel a regisztrált és tényleges munkanélküliek között eltérés van. Az alkalmazottak bejelentése nem átlátható, a mezőgazdasági betakarítások idényszerűsége pedig átmenetileg csökkenti a munkából való kiesést.

Mindhárom település polgármestere kiemelte a mezőgazdasági termelést, mint a foglalkoztatottság növelésének potenciális lehetőségét, azonban annak reális hatását nem azonos módon ítélték meg. Jánoshida polgármestere a mezőgazdasági tevékenységet a település alapvető pozitív adottságaként értékelte. Koncepciójában megfogalmazta annak fokozott kihasználását és az arra épülő feldolgozóipari tevékenységet (pl. élelmiszeripar). Hosszabb távra kitekintve vázolta az energianövények termelését is, amelyek feldolgozása munkalehetőséget biztosítana a településen. A polgármester a mezőgazdasági adottságokhoz kapcsolódó élelmiszeripari termelés hatását úgy tekinti, mint amely rövid távon jelentős eredményt hozhat a foglalkoztatási helyzet javításában.

Alattyán és Jásztelek polgármesterei az adottságok elismerése mellett a mezőgazdaságot a foglalkoztatási színvonal növelése szempontjából nem tartják potenciális lehetőségnek, mivel a hatékony, méretgazdaságos termelés keretei nem adottak és a termékek piaci kereslete, illetve ára véleményük szerint nem teszi lehetővé a rentábilis befektetéseket, illetve azok növelését. Emiatt Alattyán és Jásztelek a falusi turizmust tekinti kitörési pontnak a település fejlesztésében. Mindketten előnyként vetették fel a települések természeti és mesterséges környezetét, mint idegenforgalmi vonzerőt, valamint a lakosság, a vállalkozások és a céltelepülések együttes, egymást erősítő beintegrálásának lehetőségét a falusi turizmus tevékenységébe. A koncepció megvalósításának hatása véleményük szerint hosszabb idő alatt jelenik meg, de a munkanélküliek számának folyamatos mérséklődését

eredményezné. A polgármesterek a mezőgazdasági tevékenységet a lakosság önfoglalkoztatásának lehetőségeként és az aktív turizmus látványosságát, programot nyújtó színtereként értékelik.

Mindhárom polgármester azonos véleményt képvisel abban, hogy a fejlesztési koncepció csak a településen belüli markáns együttműködés (Polgármesteri Hivatal – vállalkozások -lakosság) eredményeként valósulhat meg, amelyben a település önkormányzatának aktív szerepet kell vállalnia. Ezen túlmenően abban is egyetértettek, hogy a foglalkoztatási gondok enyhítése érdekében minden lehetőséget ki kell használni (közmunka, közcélú munka, átképzés, pályakezdők foglalkoztatása, tapasztalatszerzés, megváltozott munkaképességűek támogatása, stb), de tartós eredményt csak jelentős fejlesztés eredményeként lehet elérni. A szükséges befektetések önerőből nem oldhatók meg, azok a települések együttműködését is felvetik, amely szoros kapcsolatban van a finanszírozási források kiterjesztésével.

2.1.2 Szakértői mélyinterjúk

A három településen a falugazdász feladatokat két fő látja el. Alattyán és Jásztelek falugazdája a két település mezőgazdasági tevékenységében hasonló problémákat lát, ezért az alábbi ismérvek a két települést együtt jellemzik:

- A mezőgazdasági termelés birtokviszonyaira az elaprózottság jellemző, amely a gazdálkodás tárgyi feltételeire is kihat. Ez gyakran többtagú földterületen történő gazdálkodást is jelöl. Mindössze néhány olyan vállalkozás található, amely 2-3 alkalmazottat foglalkoztat, a gazdák többnyire családi vállalkozásban, östermelői jogviszonyban tevékenykednek. Az östermelők száma 10 év alatt harmadára csökkent, amely több tényezőnek tudható be (nyugdíj közeli életkor, tevékenységi kényszer-kárpótlás, veszteséges gazdálkodás). Tevékenységükre jellemző, hogy egyre többen adják bérbe a földet, amely adókedvezménnyel párosul.
- A gazdák hagyományos szántóföldi növények termesztésével foglalkoznak, az összes termelés 48-50 százalékát a kalászos gabona adja, míg a fennmaradó rész többnyire kukorica, napraforgó és repce termesztésből származik. A termékek értékesítése általában felvásárló cégek felé történik. A településeken értékesítési, vagy beszerzési szövetkezetek nem működnek, azok létrehozása a közeljövőben az állam támogatása ellenére sem várható, mivel a gazdák nem látják ennek jelentőségét. Ennek oka az is, hogy a Bészek és Tészek funkcióit néhány vállalkozás (pl. Jászapáti 2000. Mg Zrt) mint integrátor ellátja. Az állattenyésztés a piaci lehetőségek beszűkülése miatt kevésbé fejlődőképes, néhány gazda, illetve vállalkozás foglalkozik ezzel, amelyek közül kiemelhető Alattyánban a Tejtermelő gazdaság, Jásztelken pedig a Petrobelli farm.
- A mezőgazdasági termelés ilyen keretek között jelentéktelen mértékben támogathatja a foglalkoztatási helyzet javítását, mivel néhány vállalkozástól eltekintve az östermelői státuszú, kisbirtokokra alapozott gazdálkodás nem eredményezheti a foglalkoztatási helyzet jelentős változását. A mezőgazdaság csak kedvező piaci lehetőségek és szervezethezesség mellett válhatna a településeken húzó ágazattá. Megjegyzendő, hogy a mezőgazdaság a regisztrált munkanélküliek számának mérsékléséhez jelentős mértékben nem tud hozzájárulni, azonban a betakarítási szezonban napszám jellegű munkalehetőséggel a megélhetési forrásokat bővíti.

- Jásztelek és Alattyán térségében a mezőgazdasági őstermelők és vállalkozók minden tevékenységre nyitottak, a falugazdász véleménye szerint a turizmusfejlesztési koncepciót megfelelő kapcsolódási pontok kialakításával, saját tevékenységükkel is támogatnák. Ennek feltétele a világos, várható eredményekre koncentráló településfejlesztési stratégia, annak megfelelő kommunikálása és közös érdekeken alapuló megvalósítása. A stratégia kialakításában és végrehajtásában az önkormányzatnak aktív szerepet kell felvállalnia.

Jánoshida térségére is jellemző a mezőgazdasági termelés átalakulása, amely a foglalkoztatásra kedvezőtlen hatással volt.

- A falugazdász szerint, hasonlóan az előző két településhez, Jánoshidára is jellemző, hogy néhány gazda kivételével kis földterületen folyik a termelés. A regisztrált őstermelők és mezőgazdasági vállalkozók száma 114 fő.
- A mezőgazdasági termelés jelentős részét a természeti adottságoknak megfelelően a hagyományos szántóföldi növények termesztése adja (búza, kukorica, napraforgó). Az utóbbi években a repce termesztésére folyamatos növekedés jellemző. Az állattenyésztés jelentősen visszaszorult és néhány gazda sikeres tevékenysége ellenére is elenyésző szerepet tölt be.
- A településen BÉSZ, vagy TÉSZ nem működik, amely a falugazdász véleménye szerint az egyéni tulajdon és az együttműködés összefüggésének eltorzult szemléletéből származik.
- A mezőgazdaság ilyen szervezeti keretek között önmagában itt sem tud jelentősen hozzájárulni a foglalkoztatási gondok mérsékléséhez, annak ellenére, hogy néhány vállalkozás foglalkoztat alkalmazottakat. A mezőgazdaság méretgazdaságossági és értékesítési problémákkal küszködik. Utóbbira jellemző, hogy a gazdák a betakarított termést azonnal el akarják adni, annak piaci viszonyokhoz, árakhoz igazított kivárása a raktározási kapacitások hiánya és a rövid távú szemlélet miatt a jövőben sem várható.
- A falugazdász véleménye szerint az önkormányzat településfejlesztési koncepciója a mezőgazdaságot pozitívan támogatja, annak megvalósításában a gazdákra bizonyára számítani lehetne. Alattyán és Jásztelek koncepciójához kapcsolódóan megemlítette az aratóverseny, mint idegenforgalmi látványosság esetleges támogató szerepét.

A Jászsági Cigányok Munkalehetőségéért Egyesület vezetője hasonló gondokat vélt felfedezni a települések foglalkoztatottsági viszonyaiban. Megerősítette, hogy az ipari vállalkozások alacsony száma hátráltatja a munkanélküliség mérséklődését, a mezőgazdasági elaprózott termelés pedig nem képes annak változtatása irányába hatni. Ehhez a gazdák olyan összefogása kellene, amely kiterjed a termelési szerkezet módosítására és az együttműködésre is. A mezőgazdaság és a feldolgozóipar kapcsolódásának alapjaként a nagy hagyományokra visszatekintő jánoshidai hagymatermesztést említette.

Az eltérő településfejlesztési irányok miatt úgy érzi, hogy a foglalkoztatást elősegítő együttműködési paktumok létrejöttének településen belül van esélye. A munkanélküliséggel kapcsolatban problémának látja a munkanélküliek munkához való nem megfelelő viszonyulását is, amely gyakran megghiúsítja a foglalkoztatási programok sikerességét.

2.2 Vállalkozói megkérdezés

2.2.1. A kutatás körülményei

A megkérdezésbe bevont vállalkozók listáját (név, cím) a települések polgármesteri hivatala bocsátotta rendelkezésre, amely alapul szolgált a megkérdezéshez. Az információk beszerzését szóbeli megkérdezéssel terveztük, mivel ez lehetőséget adott a településfejlesztési koncepciók részletesebb ismertetésére is. Célunk volt, hogy lehetőség szerint minél több vállalkozó véleményét megtudjuk, ezért a megkérdezést több lépcsőben szerveztük.

Első lépésként telefonon megpróbáltuk minden vállalkozóval felvenni a kapcsolatot és a személyes megkérdezéshez időpontot kérni. Sajnos ez nem minden esetben sikerült, mivel a vállalkozások jelentős része úgy nyilatkozott, hogy személyesen nem, de írásban szívesen elmondja véleményét. Ennek alapján e vállalkozások számára postán juttattuk el a kérdőívet egy kísérőlevéllel együtt (1.sz. melléklet). A válaszadás sajnos többnyire csak ígéret maradt, a visszaérkezési arány mindössze 23 % volt. Egyes vállalkozásokat többszöri kísérlet ellenére sem lehetett elérni, vagy a vállalkozó kategorikusan elzárkózott a válaszadás elől. Néhány vállalkozásról kiderült, hogy már megszűnt, tevékenységét szünetelteti, vagy a megadott címen nem érhető el, a kiküldött levél ismeretlen címzett miatt érkezett vissza.

Mindezeket figyelembe véve megállapítható, hogy az elérés sikeres volt, a három településen összesen 117 vállalkozásra vonatkozóan sikerült információkat beszerezni. A válaszadók körét mintának tekintve az több szempontból reprezentatívnak minősíthető (vállalkozási forma, tevékenység).

A megkérdezés standardizált, strukturált kérdőív alkalmazásával történt, amely három témacsoportot fogott át.

4.sz. táblázat

A megkérdezés témakörei

Téma	Kérdések száma
Vállalkozás adatai	10
Vállalkozás jövőbeli tervei	5
A vállalkozás és a település kapcsolata	15
Összesen	30

A vállalkozásról szóló alapinformációk az elemzésben jól felhasználhatók, egyrészt képet adnak a településen működő vállalkozások összetételéről, másrészt kapcsolatelemzésre nyújtanak lehetőséget.

A vállalkozások jövőbeli terveinél kiemelten kezeltük a személyi és a tárgyi feltételekre vonatkozó elképzeléseket. Előbbi alapján jól körvonalazható, hogy adott vállalkozás létszámának változása hogyan hat a település foglalkoztatási szintjére, míg a tárgyi feltételeknél azt vizsgáltuk, hogy annak fejlesztése a települések vállalkozói között milyen beszerzési kapcsolatokat eredményezhet.

A vállalkozás és a település kapcsolatrendszerének feltárása egyrészt a települést jellemző vállalkozói vélemények, másrészt a településfejlesztési koncepció megítélésére, harmadrészt az együttműködési hajlandóság feltárására irányult.

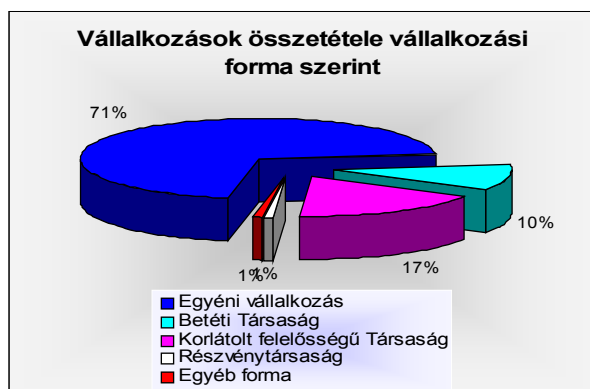
A kérdőívek kitöltése során a kérdezőbiztosok más értékes információkhoz is hozzájutottak. A vállalkozások elismeréssel szóltak az önkormányzatok aktív tevékenységéről és arról, hogy a település fejlesztésében, a foglalkoztatási helyzet javításában a valós vállalkozói véleményekre alapoznak.

2.2.2. A kutatás eredményei

2.2.2.1 A vállalkozások jellemzői

A vállalkozások átlagos életkora megközelítőleg 10 év, többnyire a rendszerváltás utáni években alakultak. Néhány vállalkozás életkora jelentősen eltér az átlagtól, ebből a szempontból kiemelendők az 1-2 éve működő fiatal vállalkozások, míg a „legidősebb” vállalkozás a Kalla Miklós által vezetett kádárműhely, amely tavaly ünnepelte fennállásának 100. évfordulóját.

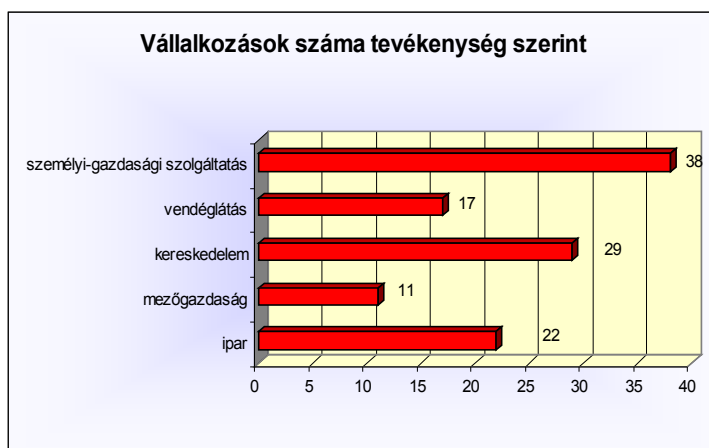
7.sz. ábra

A vállalkozások 71 százaléka egyéni vállalkozás, a foglalkoztatási helyzet javításának támogatására általában nem képesek, jelentős létszámnövekedés részükről nem várható. Többségük alkalmazottak nélkül folytatja tevékenységét. A betéti társaságok és a korlátolt felelősségű társaságok együttesen a vállalkozások 27 százalékát jelentik, a foglalkoztatásban betöltött szerepük jelentős.

A települések számára méretükből, pénzügyi lehetőségeikből adódóan a legkedvezőbb lehetőséget a részvénytársaságok nyújtják, amelyek száma mindössze egy volt.

8.sz. ábra

A vállalkozások elsődleges tevékenységét vizsgálva fontos információ, hogy a település természeti adottságaihoz igazodó mezőgazdasági termelést vállalkozói jogviszonyban a válaszadók mindössze 11 százaléka folytatja, viszont jelentős a kereskedelemmel (29) és ipari tevékenységgel (22) foglalkozó vállalkozások száma.

A szolgáltatásban működő vállalkozások száma magas, azonban ez heterogén csoport, mintegy gyűjtőkategóriaként is értelmezhető. A válaszadók 31 százalékának tevékenységére jellemző, hogy több üzletága is van. A több lábbon állás koncepciója érdekes módon egyenlő arányban oszlik meg az egyéni vállalkozók és a társaságok között.

A vállalkozások 80 százalékára jellemző, hogy a székhely és a telephely ugyanazon településhez kapcsolható, míg 20 százalékuknál a vállalat székhelye máshol található (Jászberény, Szolnok, Budapest, stb.). E magas arány azért is fontos, mert a menedzsment napi jelenléte a településen, annak gondjaival, problémáival való azonosulást jobban feltételezi.

A fő üzletágak célpiacát elemezve megállapítható, hogy a vállalkozások 52 százaléka a fogyasztói piacon, 31 százaléka a szervezeti piacon tevékenykedik, míg 17 százalékukra jellemző, hogy célpiacuk a lakosság és a szervezetek körét is érinti. A másodikként megjelölt üzletágnál a lakossági és szervezeti szegmens megoszlása közel azonos.

A vállalkozások működési területe nemcsak adott településre terjed ki, 3 vállalkozás elsősorban külföldi vállalatok részére értékesíti termékeit, 28 vállalkozás több megyére, vagy az egész országra kiterjedő tevékenységet folytat, míg a többi vállalkozás JNSZ megyében, vagy adott településen és vonzáskörzetében tevékenykedik.

A foglalkoztatási helyzet mérséklésére irányuló projektet negatívan befolyásolja, hogy a vállalatok létszámuk, illetve árbevételük alapján néhány kivételtől eltekintve kisvállalkozásnak tekinthetők.

2.2.2.2. A vállalkozások jövőbeli tervei

Személyi feltételek

A vállalkozások jövőbeli magatartására irányuló információk a kutatás kiemelt területét képezték, az kiterjedt a személyi és tárgyi feltételek változtatásának terveire is.

9.sz. ábra

A vállalkozások a főtevékenységgel kapcsolatban kedvező stratégiát vázoltak, mindössze 7,8 százalékuk jelezte az üzletág leépítését, a többi válaszadó szinten tartást, vagy fejlesztést tervez. Külön pozitívum, hogy az összes vállalkozás 42 százaléka növekedési stratégiát szeretne megvalósítani. A 2. üzletág vonatkozásában a válaszadók 52 százaléka hasonlóan fejleszteni szeretné a tevékenységet. Ezenkívül néhányan (6 %) megjegyezték, hogy új üzletág bevezetését is tervezik.

A vállalalkozási stratégia és a vállalkozás típusa közötti összefüggést vizsgálva megállapítható, hogy a főtevékenység leépítésére vonatkozó elképzelés elsősorban az egyéni vállalkozókra volt jellemző, a gazdasági társaságok néhány kivételtől eltekintve üzletáguk fejlesztését tervezik.

5.sz. táblázat

A munkaerő iránti kereslet várható növekedése

Változás mértéke	Vállalkozások száma	Tervezett változás összesen
1-2 fő növelés	30	45
3-5 fő növelés	7	28
6-10 fő növelés	4	32
nem változik	55	0
1-2 fő csökkentés	5	-8
nem választ	16	0
Összesen	117	97

A személyi feltételekben tervezett változások tekintetében a vállalkozások tervei eltérőek, szerencsére a létszámcsökkenést tervező vállalkozások száma és a csökkentés mértéke alacsony, amely a három településen mindössze 8 főt jelent. Ezzel szemben a vállalkozások munkaerő kereslete várhatóan 105 fő számára biztosít munkalehetőséget. Így összesen 97 fővel növekszik a jelenlegi munkaerőigény. Megjegyzendő, hogy több vállalkozás nyilatkozott úgy, hogy a kedvező projektajánlat esetén hajlandó a létszám további növelésére. A várható munkaerőigény ennél feltehetően magasabb lesz, mivel a nem elérhető, illetve információt nem szolgáltató vállalkozások elképzelése nem ismert, azonban feltételezhető, hogy közöttük is vannak növekedési stratégiát folytatók. Így az általunk becsült munkaerő kereslet 110-115 fő.

A többletlétszám iránti igényre vonatkozóan részletes információkat kértünk, amely érintette annak ütemezését és forrását, az alkalmazni kívánt személyek szakképzettségét, nemét és iskolai végzettségét.

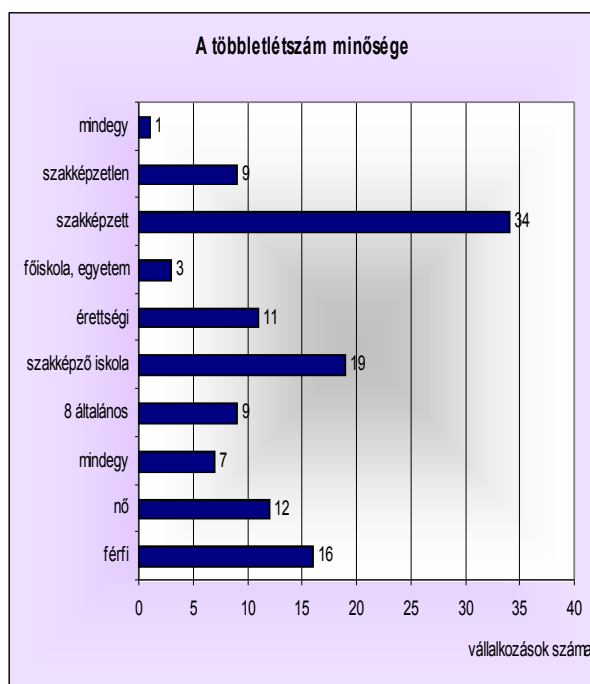
- A létszámnövekedésben érintett vállalkozások 88,2 százaléka 1 éven belül szeretné megvalósítani a fejlesztést.
- Az új létszám forrása a projektet kedvezően támogatja, mivel a vállalkozások 58,5 százaléka a települések munkanélküli, míg 19,5 százaléka a települések nem munkanélküli lakosainak tevékenységére tart igényt. Ennek településenkénti megoszlása hasonló arányokat mutat. Felmerül a kérdés, hogy a második csoportban

található vállalkozásokat milyen módon lehetne ösztönözni arra, hogy a munkanélküliek köréből válogassanak. Természetesen ez jelentős mértékben függ a munkaerő kínálat és kereslet strukturális összhangjától.

10. sz. ábra **Környezet befolyásolhatósági mátrix**

		A vállalkozók befolyásolásának lehetősége		
		magas	közepes	alacsony
Foglalkoztatási színvonal növelése	nagyon fontos	Sikerős projekt	Átlagos projekt	Sikertelen projekt
	közepesen fontos			
	kevésbé fontos			

A mátrix a projekt sikerességének különböző fokozatait jelzi. A projekt akkor lesz igazán sikeres, ha a foglalkoztatási színvonal növelését nagyon fontos célként meghatározva a vállalkozókat jelentős arányban lesz képes bevonni és mozgósítani.

A projekt tervezésekor figyelembe kell venni, hogy a válaszadók 77 százaléka úgy szakképzett munkaerőben gondolkodik és csupán 9 olyan vállalkozás volt, amely a betanított munkára is biztosítana lehetőséget. A szakképzettséget elváró vállalkozások aránya tevékenységük szerint:

- Ipar 26,4 %
- Mezőgazdaság 2,9 %
- Kereskedelem 35,3 %
- Vendéglátás 11,8 %
- Szem.gazd.szolg. 23,6 %

Az adatokból látható, hogy a létszámot növelni kívánók közül a kereskedelmi vállalkozások körében a legfontosabb a szakképzettség.

Ennek lapján megállapítható, hogy ha a vállalkozások megvalósítják a létszám növelésére vonatkozó terveiket, akkor a kereskedelmi szakmában a három településen együttesen 28-30 fő szakképzett munkaerő iránt keletkezik igény. A foglalkoztatási stratégia és a települési önkormányzatok, valamint a projekt képzési szolgáltatásának kialakításakor a munkát keresők szakképzettségének ismeretében célszerű mérlegelni egy kereskedő boltvezető képesítés megszerzésére irányuló tanfolyam minél korábbi indításának lehetőségét. Ez a szakképesítés elég általános ahhoz, hogy minden kereskedelmi területen hasznosítható legyen és a vállalkozások által megjelölt létszámgény (19-20 fő) már elegendő egy tanfolyam indításához.

Ezt természetesen célszerű összekötni a vállalkozások gyakorlati munkahely biztosításának és továbbfoglalkoztatásának kötelezettségvállalásával, a munkaügyi központ által nyújtható

támogatással és egy konkrét képző szerv együttműködésével. Az ipari tevékenységet folytató vállalatok tevékenységét a szakképesítések heterogenitása miatt külön-külön meg kell vizsgálni.

Az ilyen típusú megállapodás már a foglalkoztatási gondok enyhítésére irányuló paktum egyik részterületét képezné.

Tárgyi feltételek

A tárgyi feltételek javítását a válaszadók 43,1 százaléka tervezi, amely elsősorban gépek, berendezések beszerzésére (válaszok 60 százaléka), valamint az épületek felújítására (válaszok 36 százaléka) vonatkozik. Ebben a vállalkozások 77 százaléka szívesen igénybe venné a településen működő más vállalkozások szolgáltatásait. Ezt az információt a projektmenedzsmentnek és az önkormányzatoknak ki kellene használni, mivel az együttműködés másik részterülete lehetne. Közvetlenül nem érinti ugyan a foglalkoztatási helyzetet, azonban a vállalkozói szükségletek konkrét feltárásával a polgármesteri hivatalok olyan információ bázisra tehetnének szert, amely a vállalkozóknak kínált szolgáltatásmixet bővíthetné és ezzel imázsjavító tényező is lehetne. Ez szoros összefüggésben azzal, hogy a vállalkozók egy része erőteljesen igényli a polgármesteri hivaltaltól tevékenységének megrendelésekkel, közvetítéssel történő hasznosítását.

2.2.2.3. A vállalkozás és a település kapcsolata

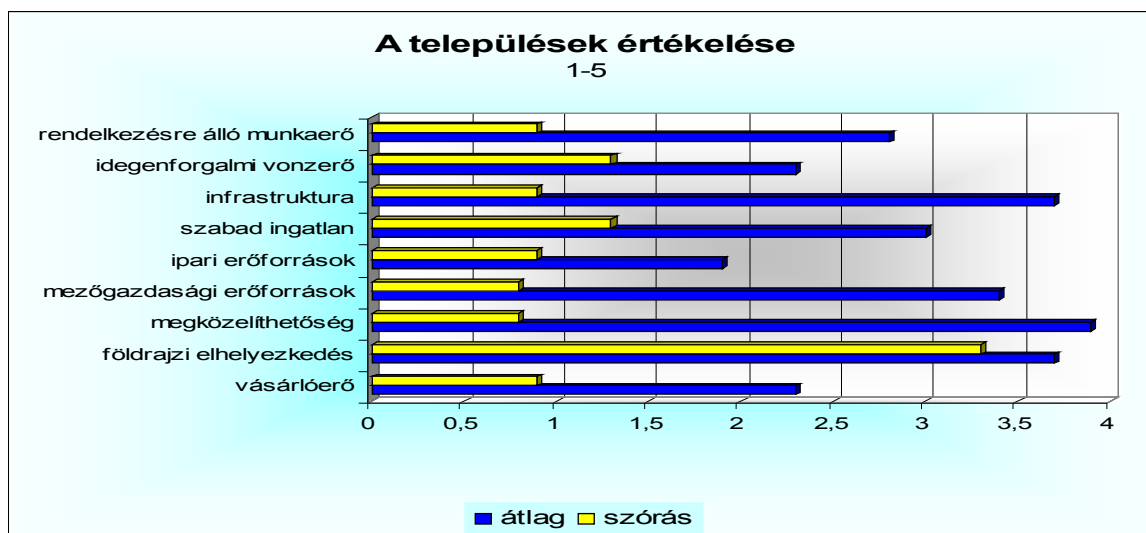
A megkérdezés e témaköre a település általános jellemzőinek értékelésére, a vállalkozás és az adott Polgármesteri Hivatal kapcsolatrendszerére, az általa tervezett szolgáltatások igénybevételére, a településfejlesztési koncepcióra és a vállalkozások együttműködési szándékra, hajlandóságra vonatkozott.

Ezen információkat a három településre együttesen csak korlátozottan lehet felhasználni, mivel azok egy része csak az adott településen hasznosítható. Így a következő információk kiemeléseket tartalmaznak, az egyes településekre vonatkozó konkrétumok a tanulmány következő fejezetében találhatóak.

A település általános jellemzőinek értékelése

Az értékelés 1-5 (iskolai osztályzatoknak megfelelő) skálán történt, 10 ismérv szerint. Az alábbi grafikon összevont véleményeket tartalmaz, úgy kell értelmezni, mint a vállalkozások saját településükre vonatkozó ismereteinek összegzését, a jellemzők megítélését.

12. sz. ábra

A válaszadók saját településük vásárlóerejét átlagosan 2,3-ra értékelték, amely a gyenge megítélésnél ugyan magasabb, de nem éri el a közepes értéket. A válaszok viszonylag egységesek, amelyet a szórás értéke is igazol. Utóbbi mutatja, hogy az egyes válaszok átlagtól való eltérései nem érték el az 1 egészet. Hasonlóan gyenge értékelést kaptak az ipari erőforrások, amelynél a válaszok szóródása hasonló a vásárlóerőéhez.

A település idegenforgalmi vonzerejének megítélése 2,3 értékű, azonban a szóródás mutatói már magasabbak, ezt a tényezőt településenként külön-külön alaposabban meg kell vizsgálni.

A mezőgazdasági erőforrások, a megközelíthetőség és az infrastruktúra közepes-jó értékelést kapott, a válaszok szóródása nem jelentős, minden kritériumnál 1 alatt van a szórás.

A település földrajzi elhelyezkedését átlagosan közel 4-re értékelték, azonban a válaszok szóródása nagyon jelentős (szórás 3,3), amely miatt ezt nem lehet egységes véleménynek tekinteni.

A szabad ingatlanok és a rendelkezésre álló munkaerő megítélése közepes, ez is azt mutatja, hogy a vállalkozók szerint a személyi és tárgyi forrásokban vannak kihasználatlan kapacitások, bár azok nem jelentősek.

Összességében elmondható, hogy a vállalkozók szemében a települések közepes gazdasági potenciállal rendelkeznek, amely a befektetési hajlandóságot erőteljesen korlátozza. A befektetéseket korlátozó tényezők megismerését a kérdőívben nyitott kérdés célozta, így a vállalkozásokat előre megadott válaszlehetőségek nem befolyásolták. A vállalkozások legnagyobb hányada (31,8 százaléka) a település vásárlóerejének gyengeségét jelölte meg, majd ezt követte a település általános gazdasági potenciálja (20,5 %) és a befektetésekhez szükséges tőke hiánya (14,8 százalék). Adott település gazdasági potenciálja a szekunder információkhoz hasonló megítélésben részesült. A korlátozó tényezők között a vállalkozások még 8-10 tényezőt említettek, de ezek arányai már nem közelítették az előzőket.

A vállalat és a település kapcsolatrendszere

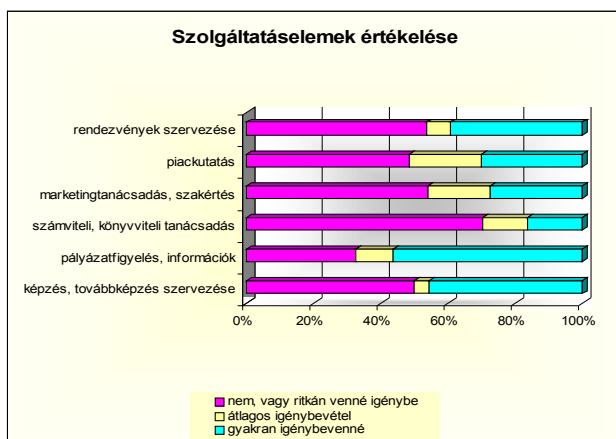
A vállalkozások saját helyzetüket a lakossági fogadtatás szempontjából 1-2 vállalat kivételével jónak ítélték meg, úgy érzik beilleszkedtek a település életébe.

A vállalkozás és az önkormányzat kapcsolatát a válaszadók 65 százaléka jónak ítélte meg, amely a kapcsolat rendszerességére és tartalmi vonatkozásaira is utal. A vállalkozások közel fele úgy érzi, a Polgármesteri Hivatal törekszik arra, hogy velük folyamatos kapcsolatot tartson fenn, míg 14 százaléka úgy nyilatkozott, hogy az önkormányzat vállalkozók felé irányuló figyelme elégtelen. Az önkormányzat néhány, vállalkozásokat támogató szolgáltatásának értékelése a következő volt.

A vállalkozások az önkormányzat által kiszabott iparüzési adót elfogadható mértékűnek ítélik meg és csak 18,2 százalék azon vállalkozók aránya, akik azt nagyon magasnak tartják. A vállalkozásokat támogató eszközök (telek, föld kedvezményes juttatása, pályázati információk, informatikai lehetőségek) vállalkozók által történő megítélése közepes, bár megjegyzendő, hogy a válaszok szóródása magas volt. A vállalkozók 32,7 százaléka nagyon kevésnek tartotta a pályázati információkat, pedig véleményük szerint erre szükség lenne.

A vállalkozóktól véleményt kértünk arról, hogy bizonyos tevékenység elemeket, mint a polgármesteri hivatal tervezett szolgáltatásait mennyire vennék igénybe.

13.sz. ábra

A grafikon azt mutatja, hogy legnagyobb az érdeklődés a pályázatfigyelés, pályázati információk nyújtása iránt van, amelyet a vállalkozások közel 60 százaléka gyakran igénybe venne. Közel azonos megítélésű a képzések, továbbképzések és rendezvények szervezése. Alacsony igény mutatkozik a számviteli, könyvviteli tanácsadás iránt. Megjegyzendő, hogy a szolgáltatások megítélése a számviteli tanácsadás kivételével a vállalkozási formától függ.

Fenti információkra is jellemző, hogy azok a konkrét településekre értelmezve nyújthatnak fontos információkat, együttesen csak korlátozott mértékben használhatók fel. A polgármesteri Hivatallal szembeni egyéb elvárásoknál minden településen kiemelkedik azon vállalkozások aránya, amelyek fontosnak tartják, hogy az önkormányzat saját megrendeléseinél a településen kívüli vállalkozókkal szemben a helyi vállalkozókat részesítse előnyben.

Településfejlesztési koncepció értékelése

A településfejlesztési koncepció vállalkozók általi minősítése a települések szintjén külön értékelhető, mivel a három koncepció más-más célokat fogalmaz meg. Fontos azonban az a vélemény, miszerint a válaszadók 57,8 százaléka saját településére vonatkozóan azonosulni

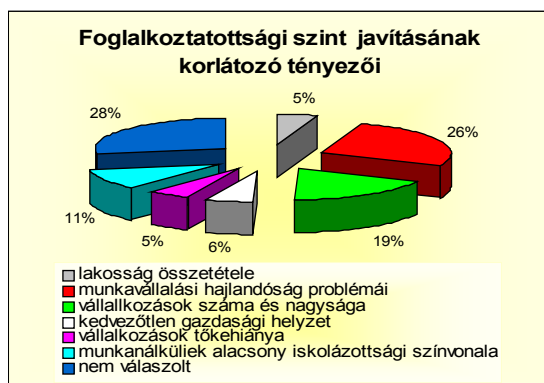
tud a koncepcióval és azt valamilyen formában támogatná is. A támogatásról a válaszadók közel 60 százaléka írásban is megállapodna a Polgármesteri Hivatallal.

A koncepciónak megfelelő tevékenységek fejlesztésében a vállalkozók az önkormányzat szerepét főként a befektetők keresésében és támogatásában, a szervezésben és koordinálásban látják. Ezek megoszlása településenként eltérő, az függ a településfejlesztési koncepciótól és realitásának megítélésétől.

Együtműködési hajlandóság

A vállalkozók a települések foglalkoztatási problémáját jól érzékelik, annak okait eltérően látják.

14.sz. ábra

A vállalkozók 26 százaléka szerint jelentős probléma, hogy a munkára jelentkezők munkavállalási és munkavégzési hajlandósága gyakran nem megfelelő. A vállalkozások száma és nagysága szintén negatívan befolyásolja a foglalkoztatási helyzetet, bár inkább az utóbbi jelent problémát. A vállalkozások jelentős része néhány főt tud foglalkoztatni, de az egyéni vállalkozók jelentős részének nincs is alkalmazottja.

A foglalkoztatási helyzet javítása érdekében az együtműködési hajlandóság a vállalkozások körében eltérő, alapvetően a szituációtól függő. A vállalkozók 17 százaléka nem nyilatkozott ebben a témában. A válaszadók közül szinte mindenki hangsúlyozta, hogy ennek megítéléséhez konkrét információkat igényel. Így az alábbi információk az együtműködési hajlandóság elvi közelítéseként értelmezhető.

6.sz. táblázat

Együtműködési formák aránya a válaszok százalékában %

Saját település vállalkozóival történő együtműködés		Együtműködés formája	Más település vállalkozóival történő együtműködés	
igen	nem		igen	Nem
44,8	55,2	Közös tevékenységet folytatna	42,1	57,9
41,7	58,3	Beszállítana más vállalkozáshoz	40,6	59,4
33,7	56,3	Fogadná más vállalkozó beszállítói tevékenységét	32,6	67,4
23,4	76,6	Pénzügyi befektetést tenne	22,3	77,7
50,0	50,0	Pályázati partnerségre lépne	48,4	51,6

A vállalkozók együttműködési hajlandósága a pályázati partnerségben, a közös tevékenységben és a beszállítóként történő együttműködésben a legjelentősebb. Bár az együttműködők aránya csak 40-50 százalék, az együttműködésre hajlandó 40-45 vállalkozás a foglalkoztatási szint javításában és a települések fejlesztésében már jelentős mértékű, amire a projekt alapozhat. A saját településen történő együttműködés valamivel jelentősebb, de lényegi különbség nincs.

15. ábra **Környezet előrelátási mátrix**

		A vállalkozók együttműködési szándéka		
		jól látható	közepesen látható	nem látható
Vállalkozók együttműködésének fontossága	nagyon fontos	Sikeres projekt	Átlagos projekt	Sikertelen projekt
	közepesen fontos			
	kevésbé fontos			

A projektmenedzsmentnek a projekt konkrét kiajánlásaihoz kapcsolódó együttműködési szándék feltárását meg kell tennie. Ha a vállalkozások azt is hasonló mértékben támogatják, akkor az a mátrix szerinti sikeres projektet eredményezheti.

2.3 Östermelők megkérdezése

Az östermelők megkérdezésére kiegészítő jelleggel került sor, mivel a polgármesterek és a falugazdászok információi alapján érzékelhető, hogy ők jelentős mértékben és tartós jelleggel nem képesek a foglalkoztatási helyzetet pozitívan befolyásolni. Ugyanakkor a munkanélküliek alkalomszerű, jövedelem kiegészítésében fontos szerepet játszanak (betakarítás időszak).

Az információszerzésre írásbeli megkérdezéssel, postai úton került sor (2.sz. melléklet), a kiküldött kérdőívek száma 87 volt, a visszaérkezési arány nagyon alacsony, mindössze 13 fő adott információt. Emiatt ez nem reprezentatív kismintának tekinthető, mélyreható következtetések nem vonhatók le, de az információk jelzés értékűek.

A válaszadók átlagosan 11 éve foglalkoznak östermelői jogviszonyban mezőgazdasági termeléssel. A tulajdonukban lévő földterület nagysága eltérő (2-38 ha), 2 kivétellel saját maguk művelik. A földterület hasznosítása 10 vállalkozónál növénytermesztéssel történik, amely gabonafélék és zöldségfélék előállítását jelenti. Állattenyésztéssel 4 vállalkozó foglalkozik (sertés, juh, baromfi, méh). A termelés általában egyéni jellegű, vagy családtagok segítségével történik, két östermelő foglalkoztat alkalmazottakat. Az árbevétel differenciált, az éves néhány tízezertől 5 millió Ft-ig terjed. A megtermelt termékek célpiaca eltérő, a település lakosaitól a felvásárlókon át a termelő nagyüzemekig terjed.

Tevékenységeinek fejlesztését 3 gazda tervezi, annak létszámszükséglete összesen 25 fő, amelynek forrása adott település munkanélküli lakossága. A gazdák alacsony iskolai végzettségű, többnyire szakképzetlen női és férfi munkaerőt keresnek. Néhány östermelő szeretné tárgyi feltételeit is javítani, amelyben számít a település vállalkozóinak és lakosságának beszállítói, vagy bedolgozói tevékenységére.

A gazdák a település gazdasági potenciálját általában közepesre értékelik, a polgármesteri hivatallal való kapcsolatuk többnyire jó. Többen kiemelték a falugazdászok tevékenységét, szakmai segítségét. A polgármesteri hivatal képzési, továbbképzési, valamint pályázatokkal kapcsolatos szolgáltatását igénybe vennék, a számviteli, könyvviteli, marketing tanácsadást csak részben.

A településfejlesztésre vonatkozó koncepciót 8 gazda minősítette, azt minden esetben figyelemreméltónak és támogatandónak tartotta. Az együttműködési hajlandóság magas, azt főként beszállítóként és közös pályázati tevékenységgel látják megvalósíthatónak.

3. Összegzés

A szekunder és primer információk beszerzésének és elemzésének eredményeképpen megállapítható, hogy a kutatás elsődleges célja teljesült. A foglalkoztatási gondok enyhítésére irányuló, a vállalkozások és a települések közötti együttműködést célzó paktum létrehozható, amely a kutatásban közreműködő vállalkozások és östermelők közül összesen 50-55 fő elvi támogatására alapozható. Ahhoz, hogy ez megvalósulhasson, a projekt menedzsmentnek olyan pozitív, innovatív jellegű, rövid és hosszú távon is érzékelhető, profitot biztosító tevékenységet kell kiajánlani, amely képes kompenzálni a vállalkozók számára a létszámbővítésből és annak közterheiből eredő többletköltségeket.

Az elsődleges célt támogató részcélokhoz kapcsolódva az alábbi kiemeléseket lehet tenni:

- A szekunder kutatás során feltárt, a foglalkoztatási helyzetet befolyásoló tényezőket és azok hatását jól kiegészítették, illetve megerősítették a primer kutatás információi. Mind a szekunder, mind a primer kutatás rámutatott a települések gyenge vásárlóerejére és gazdasági potenciáljának alacsony-közepes színvonalára, amely a befektetéseket jelentős mértékben korlátozza.
- A foglalkoztatási helyzet megítélése a szekunder és primer információk alapján eltérő. A szekunder adatok alapján a munkanélküliség a megyei és kistérségi adatoknál alacsonyabb szintű, míg a polgármesterek azt magasnak értékelik.
- A projektmenedzsment számára érdekes összehasonlításra ad alkalmat a lakosságra és vállalkozókra irányuló kutatás eredményeinek összehasonlítása. Fontos lehet annak összevetése, hogy a foglalkoztatási helyzet javításában a munkanélküliek munkavállalási hajlandóságát és azt meghatározó tényezőket az érintett szereplők hogyan értékelik. A viszonylag alacsony munkavállalási hajlandóságra vonatkozóan a

primer kutatásban a polgármesteri, vállalkozói és szakértői vélemények megegyeznek. Ez előrejelzi azt, hogy a projektmenedzsmentnek a projektben megfogalmazott cél megvalósítása érdekében nemcsak a vállalkozások, hanem a munkanélküliek ösztönzésére is figyelnie kell.

- A kutatás konkrét információkkal szolgál a válaszadó vállalkozások településenkénti és együttes összetételéről, vagyis azok életkoráról, a vállalkozás formájáról, üzletágairól és célpiacáról, működési területéről és nagyságáról. Ezek alapján fontos következtetéseket lehetett levonni a foglalkoztatási helyzetre gyakorolt hatásokról.
- A kutatás számszerűen kimutatta, hogy a válaszadó vállalkozások és östermelők saját fejlesztési terveik eredményeként milyen mértékben járulhatnak hozzá a foglalkoztatási színvonal javításához. Mivel a többlet-munkaerő iránti igényük elsősorban a települések lakosságát érinti, kérdés, hogy a szekunder kutatás során feltárt strukturális munkanélküliség problémája hogyan hidalható át és a vállalkozások munkaerőigénye hogyan elégíthető ki.
- A kutatás rávilágított a településfejlesztési koncepciók eltérésére. Azok vállalkozások általi támogatottsága és foglalkoztatási helyzet javítására gyakorolt hatása elsősorban településenként értékelhető, amelyet a tanulmány következő része tartalmaz.
- A kutatás feltárta a vállalkozások és a települések kapcsolatrendszerét, sok hasznos információt szolgáltatva a kapcsolat erősségéről, jellegéről, az önkormányzat tényleges és tervezett szolgáltatásainak vállalkozók általi megítéléséről. Fontos feladat, hogy a polgármesteri hivatal ezeket konstruktív, innovatív célzattal értékelje és használja ki az ebben rejlő lehetőségeket.
- Az elemzés során figyelembe kell venni, hogy a vállalkozások közötti együttműködés formái más-más irányban befolyásolják a foglalkoztatási helyzetet, és más hatással vannak annak alakulására. Egyes formák jól támogatják azt, míg mások túlmutatnak ezen a projekten és lehetőséget biztosítanak a tovább gondolkodásra is. A vállalkozások szolgáltatásainak kölcsönös igénybevétele nem biztos, hogy csökkenti a munkanélküliséget, de a kapcsolat elmélyítése hozzájárulhat a későbbi közös tevékenységhez. A pályázati partnerségre való hajlandóság a településfejlesztésben is eredményeket hozhat.

Az állam által támogatott foglalkoztatási programok (közmunka, munkanélküliek átképzése, stb.) jól kiegészíthetik a projekt céljait és eszközeit, azokat összehangolt rendszerként célszerű kezelni.

A foglalkoztatási gondok enyhítése és a települések fejlesztésének eltérő koncepciója nagy valószínűséggel nem teszi lehetővé azok e projekt keretében történő teljes összehangolását, ezért e települések hosszú távú, e projekten túlmutató együttműködése érdekében célszerű lesz olyan kompromisszumot kötni, amely a projekt teljesülésének prioritást szavaz, de nem korlátozza a településfejlesztési koncepciók megvalósítását, hanem azok erősségeit jól kihasználja.

A SWOT analízis alábbi összegző ábrája jól mutatja, hogy a szekunder és primer kutatás során feltárt környezeti tényezők hogyan befolyásolják a kialakítandó stratégiát, valamint a projekt eredményességét (16.sz. ábra)

A települések foglalkoztatási gondjainak enyhítése érdekében a makro- és mikrokörnyezet elemei három fő lehetőséget körvonalaznak:

1. A településeken a kedvező környezeti hatások következtében a munkanélküliség spontán módon is csökkenthet. Ebben a projektmenedzsmentre és a polgármesteri hivatalokra sok tennivaló nem hárul, azonban bekövetkezésének nyomon követése

és lehetőség szerinti támogatása fontos feladatokat körvonalaz (pontos adatbázis kialakítása, munkaerő mobilitás támogatása).

2. A projekt céljait támogató olyan optimális együttműködés kialakítása, amelyet a mátrix szerint hét környezeti tényező is támogat (természeti adottságok, együttműködési szándék, megfelelő vállalkozói és önkormányzati kapcsolatok, együttműködési tapasztalat, stb.).
3. A projekt és a polgármesteri hivatalok olyan szolgáltatási választékának kialakítása, amely egy-egy részterületen kínál lehetőséget az összefogásra (képzési együttműködés, pályázati információk, pályázati partnerség).

A településeket jellemző gyengeségek, a környezeti veszélyekkel párosulva jelentős módon csökkentik a foglalkoztatási problémák enyhítésének lehetőségét, ezért ezekre kiemelt figyelmet kell fordítani és azokat proaktív módon kezelni. A mátrix alapján ezek közül ki lehet emelni a legfontosabbakat:

1. A fogyasztói piacon az alacsony vásárlóerő és a közeli városok vonzása miatt nem lehet rentábilisan befektetni és tevékenykedni.
2. Az eltérő településfejlesztési koncepció miatt nem jön létre optimális projekt kiajánlás, a projekt keretében a települési önkormányzatok nem tudnak jól együttműködni.
3. A munkaerő kereslet és kínálat összetételének eltérései korlátozzák a projektben kiajánlott összefogás megvalósulását.

16.sz. ábra

A SWOT analízis mátrixa

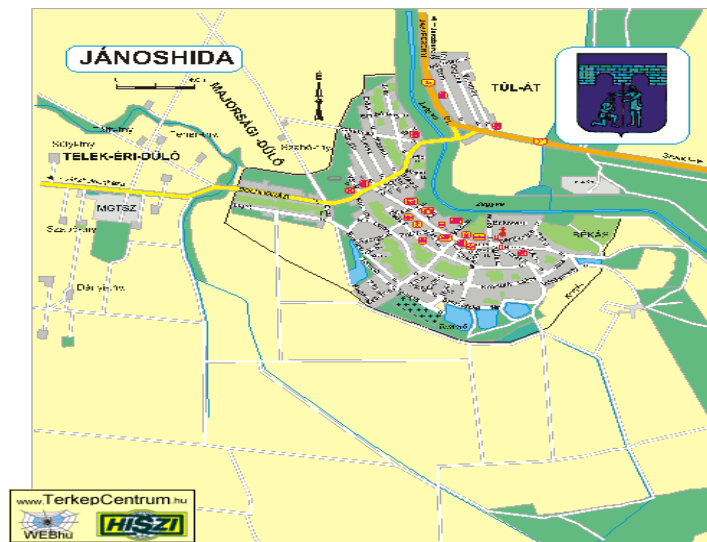
Erősségek		Lehetőségek
------------------	--	--------------------

Kutatási tanulmány

A Jászberényi kistérség fejlődő kistérség (KSH).	A vállalatok a fejlődőnek minősített kistérség településein szívesen fektetnek be.
A multinacionális vállalkozások jelenléte a Jászberényi kistérségben magasabb, mint JNSZ megyében.	Az EU területkiegyenlítési elvére alapozva feltehetően a céltelepülésekhez igazodó pályázati kiírások is megjelennek.
Gazdag termálvízkészlet, Zagyva, Zagyva-holtág, mint turisztikai vonzerő.	
Jelentős nagyságú mezőgazdasági földterülettel rendelkezik a három település.	A munkanélküliség spontán módon is csökkenhet (vállalatok növekedési stratégiája, államilag támogatott foglalkoztatási programok, közeli városokra irányuló munkaerő mobilitás). 1.
A települések földrajzi elhelyezkedése kedvező, viszonylag közel található nagyobb városok.	
A céltelepülések egymás mellett helyezkednek el.	
A települések más tevékenységben már együttműködnek, e területen megfelelő tapasztalattal rendelkeznek.	
Több üzletággal rendelkező vállalkozások találhatóak a településeken.	Foglalkoztatási paktum létrehozása, amely enyhíti a foglalkoztatási problémákat. 2.
Jelentős a növekedési stratégiát folytató vállalkozások aránya.	
A vállalkozások jó kapcsolatban vannak a polgármesteri hivatalokkal.	
A vállalkozások és az őstermelők támogatják a településfejlesztési koncepciót.	A projektben megvalósuló, vállalati igényekre szervezett képzési programokba a vállalatok bevonhatók (gyakorlati munkahely biztosítása, tovább-foglalkoztatás). 3.
A vállalkozások együttműködési szándéka jelentős.	
Gyengeségek	
Az ezer lakosra jutó munkanélküliek száma magasabb a kistérségi átlagnál.	Veszélyek
A települések gyenge-közepes mértékű vásárlóerővel rendelkeznek.	A fogyasztói piacon a befektetők a magas vásárlóerővel rendelkező településeket jelölik ki célpiacként. 1.
A mezőgazdaságra elaprózott birtokviszonyok és méretgazdaságossági problémák jellemzők.	A mezőgazdasági termelés növekedését, a gazdák befektetését a változó éghajlati viszonyok és a kiszámíthatatlan piaci kereslet erősen korlátozza.
A településeken a munkanélküliek körében alacsony az iskolázottság szintje.	A fogyasztási cikkek iránti kereslet egy részét a településről elszívják a közeli nagyvárosok hipermarketjei, bevásárlóközpontjai és szaküzletei.
A kistérségben a strukturális munkanélküliség jellemző.	A kedvezőtlen gazdasági szabályozás a kisvállalkozásokat a szinten tartás, vagy leépítés stratégiája felé terelik.
A rendelkezésre álló termálvíz készletet nem, vagy alig használják ki.	
A településfejlesztési koncepciók eltérőek, kapcsolódás csak Alattyán és Jásztelek között van.	Nem jön létre optimális projekt kialakítás, a projekt keretében a települési önkormányzatok nem tudnak jól együttműködni. 2.
A települések kedvezőtlen gazdasági potenciállal rendelkeznek.	A munkaerő kereslet és kínálat nem illeszkedik egymáshoz. 3.
A településeken kedvezőtlen a vállalkozások összetétele, magas a mikrovállalkozások, az egyéni vállalkozók aránya.	
Az álláskeresők munkateljesítménye és munkához való viszonyulása gyenge.	
A településeken nem működnek Tészek és Bészek.	

Kutatási eredmények

Jánoshida

1. Primer kutatás eredményei

1.1 A kutatás körülményei

A megkérdezésbe bevont vállalkozók listáját a település Polgármesteri Hivatala bocsátotta rendelkezésre. Összesen 49 vállalkozásról sikerült megfelelő információt beszerezni, amely jelentős nagyságrendűnek mondható, a többi vállalkozást nem lehetett elérni, vagy válaszával nem támogatta a kutatást. Az így kialakult minta vállalkozási forma és tevékenység szerint reprezentatívnak mondható.

Az östermelők megkérdezését postán kiküldött kérdőívek segítségével végeztük, azonban azok visszaérkezési aránya nagyon csekély volt, a hivatal által megadott címekre kiküldött kérdőívekből mindössze három érkezett vissza. Így a megkérdezés csak kiegészítő információkkal szolgál.

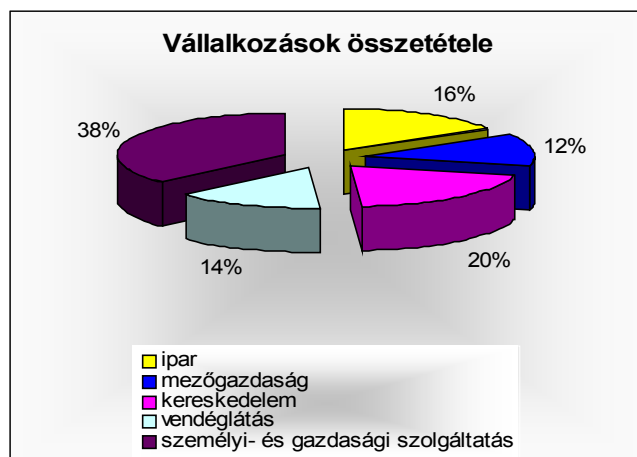
1.2 A vállalkozások megkérdezésének eredményei

1.2.1 A vállalkozások jellemzői

A vállalkozások átlagos életkora megközelítőleg 10 év, jelentős részük a rendszerváltás utáni években alakult.

A megkérdezett vállalkozások 77,6 százaléka vállalkozás, a gazdasági társaságok közül a korlátolt felelősségű társaságok aránya a jelentősebb. Az egyéni vállalkozások magas súlya a település foglalkoztatási tervének szempontjából kedvezőtlen.

17.sz. ábra

A vállalkozások 18 százaléka főtevékenységként az ipart jelölte meg, ezek közül négy Kft formában működik. Viszonylag magas a kereskedelemmel foglalkozó vállalkozások száma, közülük legtöbb egyéni vállalkozó. A magas részesedést elért szolgáltatások tevékenységi köre szertágazó, többnyire egyéni vállalkozásként működnek. A megkérdezett vállalkozások 26,5 százaléka két üzletággal rendelkezik, a másodikként megjelölt üzletágak eloszlása közel azonos.

A településen működő vállalkozások 80 százalékának székhelye is Jánoshidán van, amely kedvezőnek minősíthető, mivel a vállalkozások így jobban tudnak azonosulni a település problémáival. A vállalkozások 47 százalékának célpiaca a lakosság, vásárlóerejének mértéke döntően meghatározza a vállalkozások stratégiáját.

A vállalkozók 48,9 százalékának működési területe Jánoshidára és vonzáskörzetére terjed ki, 16,3 százalékuknak JNSZ megyére és hasonló a több megyére kiterjedő vállalkozások aránya. A vállalkozások 90 százaléka mikrovállalkozás, amely szintén kedvezőtlen a foglalkoztatásra.

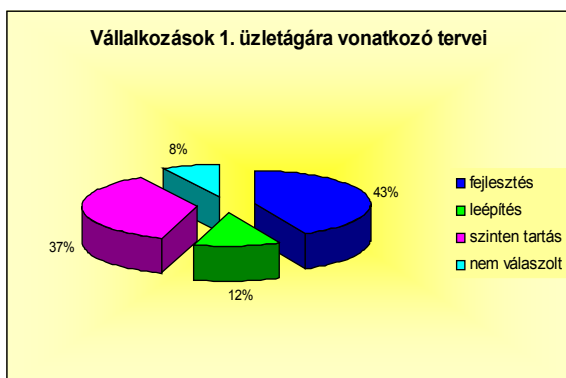
1.2.2 A vállalkozások jövőbeli tervei

Személyi feltételek

A vállalkozások jövőbeli magatartására irányuló információk a kutatás kiemelt területét képezték, az kiterjedt a személyi és tárgyi feltételek változtatásának terveire is.

18.sz. ábra

A település foglalkoztatási gondjainak enyhítését jelentős mértékben támogatja az a tény, hogy a vállalkozások 43 százaléka főtevékenységét fejleszteni szeretné és elenyésző azok száma, akik leépítést terveznek. A 2. üzletágnál a fejlesztők aránya 12,2 százalék. A lehetőséget bővíti, hogy két vállalkozás új üzletág elindítását tervezi.

A vállalkezési stratégia és a vállalkozás típusa közötti összefüggést vizsgálva megállapítható, hogy a főtevékenység leépítésére vonatkozó elképzelés kizárólag az egyéni vállalkozókra volt jellemző, a gazdasági társaságok üzletáguk fejlesztését tervezik.

7.sz. tábla

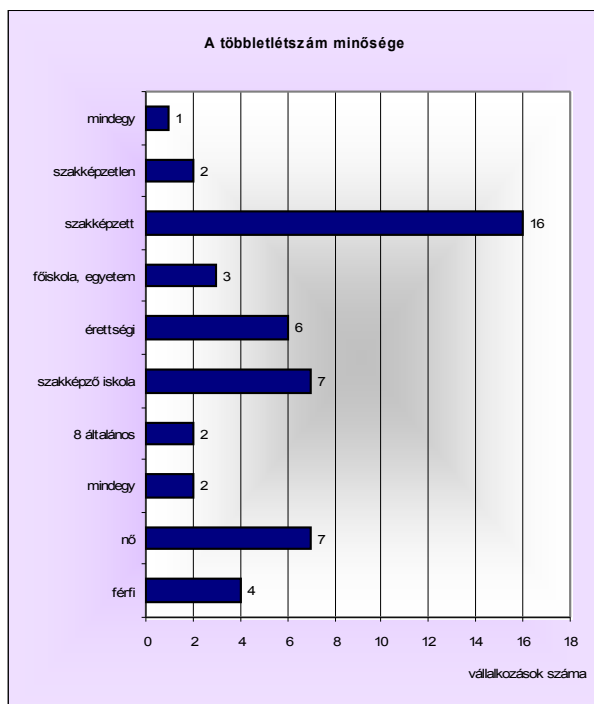
A munkaerő iránti kereslet várható növekedése

Változás mértéke	Vállalkozások száma	Tervezett változás összesen
1-2 fő növelés	11	16,5
3-5 fő növelés	5	20
6-10 fő növelés	2	16
nem változik	18	0
1-2 fő csökkentés	3	-4,5
nem válaszolt	16	0
Összesen	49	48

A vállalkozások a tevékenység fejlesztésének eredményeként az alkalmazottak számát növelni tervezik, a leépítési szándék hatásával csökkentett, várható munkaerőigény a településen 48 fő. Az információt nem nyújtó vállalkozásokat is figyelembe véve úgy becsüljük, hogy a vállalkozások spontán növekedéséből eredő munkaerőigény összesen 60-65 fő lehet, amely növelhető, ha a projekt megvalósítása során a vállalkozók számára előnyös együttműködés kerül kiejánlásra. A többletlétszám iránti igényre vonatkozóan részletes információkat kértünk, amely érintette annak ütemezését és forrását, az alkalmazni kívánt személyek szakképzettségét, nemét és iskolai végzettségét.

- A létszámnövekedést tervező vállalkozások 63,6 százaléka azt féléven belül szeretné megvalósítani, míg a többi vállalkozás egy éven belül tervezi.
- A vállalkozások 41 százalékának munkaerő igénye a település munkanélküli lakosságát, míg 23,5 százaléka a település nem munkanélküli lakosságát érinti. A munkanélküliek foglalkoztatását az állam támogatja, ezért az önkormányzat számára kihívás, hogy milyen módon tudná a vállalkozások nagyobb részét ilyen irányba terelni. Természetesen ez függ attól is, hogy a munkaerőigény és a munkaerő kínálat összetétele mennyire illeszkedik egymáshoz, vagy átképzéssel, továbbképzéssel hogyan hozható összhangba.

19.sz. ábra

A válaszadók 85 százaléka szakképzett munkaerőt igényel, iskolai végzettség szempontjából a többség szakképző iskolai, illetve érettségivel rendelkező személyeket keres. A szakképzettséget elváró vállalkozások létszámigénye:

- Ipar 18 fő
- Kereskedelem 6 fő
- Vendéglátás 6 fő
- Szem., gazd, szolg. 10 fő

A létszám iránti igény ágazonként változó, abból nem emelkedik ki olyan szakma, amely a szakképzés, továbbképzés tervezésekor a település szintjén megvalósítható lenne, tehát a települések ilyen irányú igénye az együttműködés egyik pontjaként körvonalazódik.

Az ipari tevékenységet folytató vállalatok tevékenységét a szakképesítések heterogenitása miatt külön-külön kell vizsgálni.

Tárgyi feltételek

A tárgyi feltételek javítását a vállalkozások 38,8 százaléka tervezi, amely elsősorban gépek, berendezések beszerzését, valamint az épületek felújítását jelenti. Ebben a vállalkozások 70 százaléka szívesen igénybe venné a településen működő más vállalkozások szolgáltatásait, ha az összhangban lenne igényeivel.

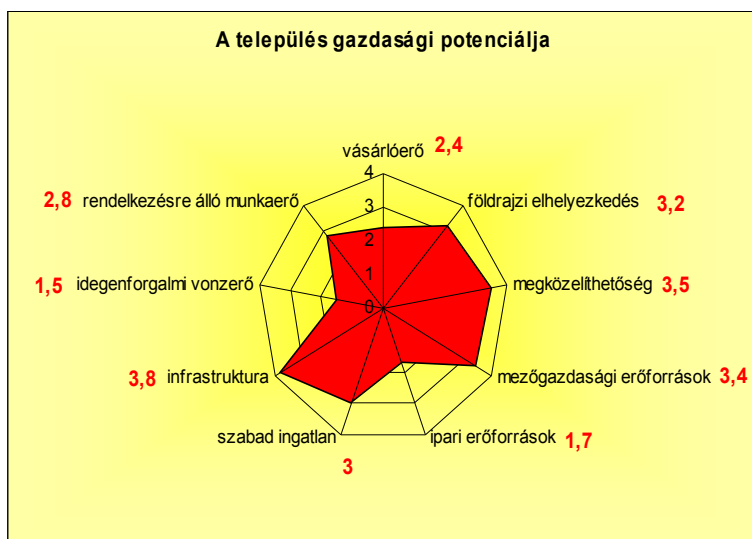
Ezt az információt Jánoshida önkormányzatának is ki kellene használnia, a konkrét vállalkozói szükségletek feltárásával olyan információ bázist lehetne kialakítani, amelynek segítségével a polgármesteri hivatal a vállalkozások közötti együttműködés támogatására és koordinálásra is vállalkozhatna. Ez azért is fontos, mert a vállalkozók 39 százaléka igényli a polgármesteri hivataltól, hogy tevékenységét, szolgáltatását hasznosítsa a település fejlesztésében.

1.2.3. A vállalkozás és a település kapcsolata

A település általános jellemzőinek értékelése

A települést a vállalkozások különböző ismérvek alapján jellemezték, amelynek eredményét az alábbi grafikon mutatja. Az értékelés 1-5 (iskolai osztályzatoknak megfelelő) skálán történt.

20.sz. ábra

A vállalkozások az egyes ismérvek szerint eltérően értékelték a települést. A válaszok szóródása nem jelentős, egyedül a szabad ingatlanok értékének megítélésében volt magasabb egyenél, a többi esetben az átlagtól való eltérés nem érte el az 1 értéket. Ennek figyelembevételével megállapítható, hogy a település gazdasági potenciálja a vállalkozások megítélésében gyenge-közepes.

Legjobban elégedettek az infrastruktúrával, amelynek átlagos értéke 3,8 és leggyengébbre értékelték a település idegenforgalmi vonzerejét (1,5). Ezek az értékek összhangban vannak a befektetéseket korlátozó tényezők feltárásának eredményével. A vállalkozások több mint 65 százaléka azt a vásárlóerő és a gazdasági helyzet gyengeségének tudta be. Értékes információ a rendelkezésre álló munkaerő megítélése, amely nem éri el a közepes minősítést, amely a munkaerő kínálat és a munkaerő kereslet közötti összhang problémáit is jelzi.

A vállalat és a település kapcsolatrendszere

A vállalkozások többnyire pozitívan értékelték tevékenységük lakossági fogadtatását. A települési önkormányzattal való kapcsolatot a válaszadók 62 százaléka erősnek és jó színvonalúnak, 24 százaléka közepes erősségű munkakapcsolatnak tartja, míg a többi vállalkozás azzal elégedetlen.

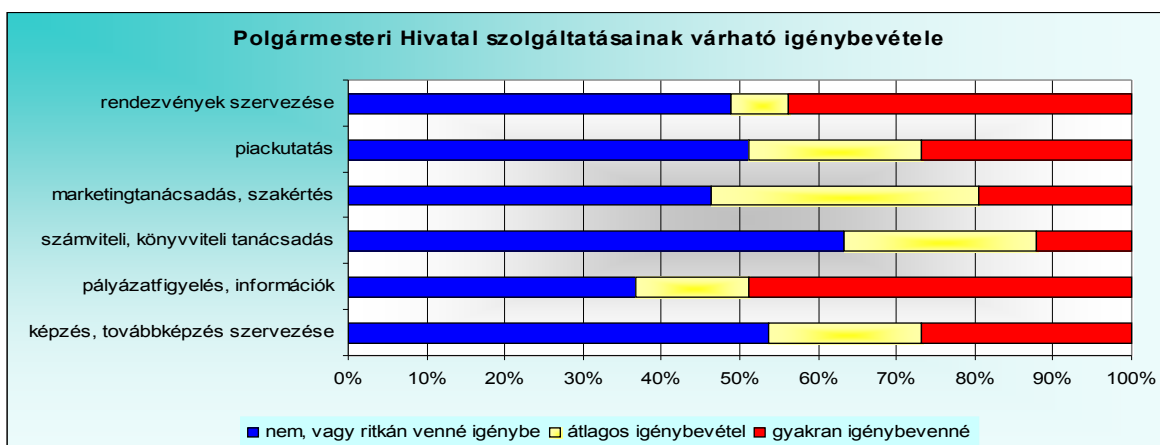
A vállalkozások 70 százaléka úgy ítélte meg, hogy a polgármesteri hivatal törekszik arra, hogy velük folyamatos kapcsolatot tartson fenn, míg közel 30 százaléka úgy nyilatkozott, hogy az önkormányzat vállalkozók felé irányuló figyelmét gyengének, vagy elégtelennek tartja. A polgármesteri hivatal vállalkozásokat támogató tevékenységének megítélése a következő:

- Az iparüzési adót 1-5 skálán közepesnél valamelyest jobbnak ítélik meg (3,4), a vállalkozások 89 százaléka elfogadhatónak értékelte és csak 11 százaléka tartotta magasnak.

- A vállalkozókat támogató önkormányzati eszközök értékelése eltérő volt, a kedvezményes telek- és földterület juttatást, a pályázatokkal kapcsolatos információnyújtást és az informatikai szolgáltatást közepes, vagy annál kissé magasabb mértékűnek érzik.

A polgármesteri hivatal jövőbeli szolgáltatásai iránti igény felmérése a megkérdezés lényeges iránya volt. A válaszadók véleményét az alábbi grafikon szemlélteti:

21. sz. ábra

A vállalkozások legkevésbé a számviteli és könyvviteli tanácsokat igénylik és legmagasabb igény a pályázatfigyelés, pályázati információk, valamint a tevékenységüket támogató, vagy ahhoz kapcsolódó rendezvények szervezése iránt mutatkozik.

A település fejlesztésére (összefüggésben a foglalkoztatási problémákkal) vonatkozó koncepciót több közelítésben értékeltük a vállalkozókkal.

A koncepció ismertetése után azt a vállalkozók 77,6 százaléka értékelte, míg 22,4 százaléka nem adott választ.

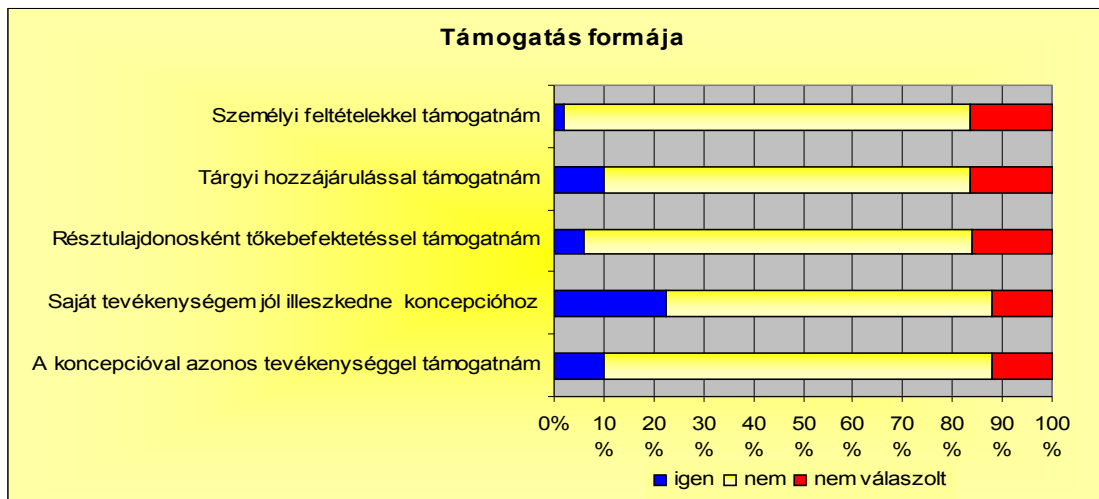
22.sz. ábra

A válaszadók 84 százaléka a mezőgazdasági termeléssel összekapcsolt élelmiszeripari feldolgozás létrehozását és fejlesztését, mint a foglalkoztatottsági színvonal javításával kapcsolatos tervet jónak tartja, bár közel fele ezt nehezen látja megvalósíthatónak. Ennek ellenére a válaszadóknak csak 39,5 százaléka támogatná ezt a koncepciót.

A koncepció vállalkozások általi támogatásának néhány kiemelt formáját mértük, amelynek eredményét az alábbi ábra tartalmazza.

23.sz. ábra

A településfejlesztési koncepcióval megegyező tevékenységet csak 10 százalékuk vállalna fel, ezért a projekt kidolgozásakor a döntést megelőzően mindenképpen meg kellene vizsgálni ennek lehetőségét a gazdák körében is. A válaszadó három östermelő közül egy teljes egészében, a másik kettő részben támogatná a koncepciót. A vállalkozók 20 százalékának tevékenysége a koncepcióhoz jól illeszkedne. Ha a Polgármesteri Hivatal a projekt keretében ilyen irányú fejlesztést kíván megvalósítani, át kell gondolnia azt, hogy a működő vállalkozások milyen egyéb területen tudnak jobban kapcsolódni a tervekhez, mivel a kérdőívben teszteltetett támogatási formák köre nem teljes. Ezt mutatja az is, hogy a felsorolt támogatási formák viszonylagos elutasítása mellett, az önkormányzattal történő együttműködési megállapodásra vonatkozó hajlandóság aránya 41 százalék.

A vállalkozások koncepcióhoz kapcsolódó válaszainak ellenőrzése, valamint az egyéb lehetőségek feltárása érdekében megkérdeztük, hogy melyik ágazat fejlesztése járulhatna hozzá leginkább a foglalkoztatási gondok enyhítéséhez.

8.sz. táblázat

Ágazatok foglalkoztatást támogató szerepének értékelése
%

Ágazat	Igen	Nem	Nem válaszolt
Ipar	65,3	24,5	10,2
Mezőgazdaság	55,1	34,7	10,2
Kereskedelem	8,2	79,6	12,2
Vendéglátás	8,2	79,6	12,2
Idegenforgalom	10,2	77,6	12,2
Közlekedés	8,2	79,6	12,2

A táblázat adatai jól mutatják, hogy az ipar és mezőgazdaság fejlesztését a vállalkozások a foglalkoztatási gondok enyhítésére megfelelőnek tartják, míg a többi ágazatot nem.

A koncepció megvalósításában, a fejlesztésben a Polgármesteri Hivatal szerepe meghatározó. Azt a vállalkozások a befektetők keresésében, támogatásában és a tevékenység koordinálásában látják.

A foglalkoztatási problémák okát a vállalkozások két oldalról közelítették. A munkaerő kereslet oldaláról a vállalkozások alacsony számát és méretét (válaszok 28 százaléka),

valamint a tőkehiányt (válaszok 12,8 százaléka) emelték ki. A kínálati oldal tekintve a válaszok 28 százaléka a csekély munkavállalási hajlandóságra és 20 százaléka az alacsony iskolázottsági szintre utalt.

A foglalkoztatási helyzet javítására irányuló együttműködési hajlandóság elsősorban a szituációtól, a projekt ajánlattól függ, ezért az alábbi táblázatban szemléltetett válaszok az együttműködési hajlandóság elvi közelítéseként értelmezhetők. Az erre irányuló kérdésre 4-6 vállalkozás kivételével mindenki válaszolt.

9.sz. táblázat

**Együttműködési formák aránya
a válaszok százalékában**

Saját település vállalkozóival történő együttműködés		Együttműködés formája	Más település vállalkozóival történő együttműködés	
igen	nem		igen	Nem
32,6	67,4	Közös tevékenységet folytatna	31,8	68,2
31,8	68,2	Beszállítana más vállalkozáshoz	29,5	70,5
4,5	95,5	Fogadná más vállalkozó beszállítói tevékenységét	4,5	95,5
6,6	93,4	Pénzügyi befektetést tenne	6,8	93,2
37,8	62,2	Pályázati partnerségre lépne	31,1	68,9

A vállalkozók együttműködési hajlandósága a közös pályázatokban, a közös tevékenységben és a beszállítóként történő együttműködésben a legjelentősebb. Az együttműködők aránya a válaszadók körében alacsonyabb, mint a három település átlagában. A saját településen történő együttműködési szándék valamivel jelentősebb, de lényegi különbség csak a települések közötti pályázati partnerség vállalásában van.

1.3 Östermelők megkérdezése

A településen a Polgármesteri Hivatal által megnevezett 35 östermelőből 3 adott információt, akik tevékenységüket 17-20 éve folytatják. 5-10 hektáros földterületen gazdálkodnak, növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkoznak. A hagyományos szántóföldi növények mellett egyikük hagymatermesztéssel és annak feldolgozásával is foglalkozik. A gazdálkodás a családtagok, illetve foglalkoztatottak segítségével történik.

Két östermelő fejleszteni, míg egy hasonló szinten akarja tartani a tevékenységét. Fejlesztési terveik összesen 15-20 fő többlet létszámot körvonalaznak, amely a vállalkozási igényekkel együtt 65-70 fő számára biztosítana új munkalehetőséget. A foglalkoztatási helyzet javítása érdekében együttműködésre hajlandóak, a Polgármesteri Hivatal koncepcióját jónak tartják.

6. Összegzés

A település vállalkozóinak megkérdezése érdekes információkat szolgáltatott, amelyből arra lehet következtetni, hogy együttműködési szándékuk, támogatási hajlandóságuk adott, amely pozitívan értékelhető, így a projektmenedzsment arra alapozhat. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a válaszadók a kiemelt támogatási formákkal már kevésbé tudtak azonosulni, amely részben a konkrétumok hiányával, részben az óvatossággal magyarázható. Emiatt a projektmenedzsmentnek olyan világos, előre értékelhető, kockázatkerülő fejlesztési irányokat és együttműködési alternatívákat kell kiajánlani, amely számukra számszerűsíthető profitkilátásokat tartalmaz.

Kerülendők azok a tervek, amelyek nem tartalmaznak megfelelő garanciákat és jövedelmezőségi mutatókkal nem alátámasztottak, mivel látható, hogy a pénzügyi befektetési hajlandóság nagyon alacsony, a profilváltás pedig nem várható el. Prioritást élvezhetnek azok a foglalkoztatási célú, együttműködést célzó pályázatok, amelyek rövid távon eredményezhetik a foglalkoztatási gondok mérséklését, nagyobb befektetést nem igényelnek, hanem költségtakarékos foglalkoztatási és együttműködési ajánlatokat tartalmaznak.

Kutatási eredmények

Alattyan

1. Primer kutatás eredményei

1.1 A kutatás körülményei

A megkérdezésbe bevont vállalkozók listáját a település Polgármesteri Hivatala bocsátotta rendelkezésre. A vállalkozásokat első lépcsőben személyesen kerestük fel, majd akiket nem lehetett elérni, annak postán kérdőívet küldtünk. Sajnos a kiküldött kérdőívek visszaérkezési aránya csak 20 százalékos volt. Ennek ellenére a vállalkozások elérése sikeres volt, a listában szereplő vállalkozások 65 százalékától sikerült információkat kérni. Így a minta reprezentatívnak tekinthető, a válaszadók összetétele vállalkozási forma szerint jól tükrözi a megjelölt sokaságot.

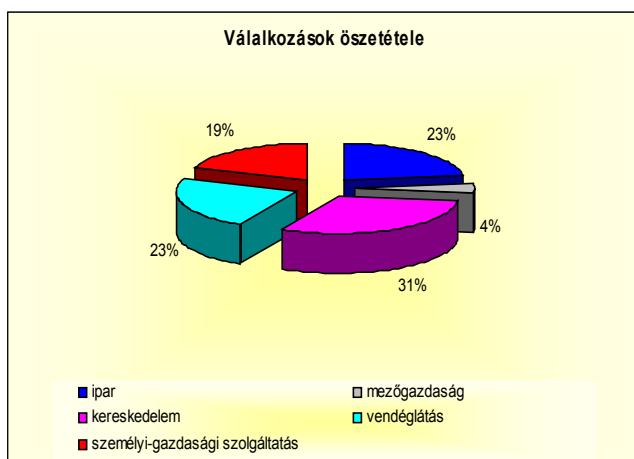
Az östermelők megkérdezését postán kiküldött kérdőívek segítségével végeztük, azonban azok visszaérkezési aránya nagyon csekély volt, a falugazdász által megadott címekre kiküldött kérdőívekből mindössze négy érkezett vissza. Így a megkérdezés csak kiegészítő információkkal szolgál.

1.2 A vállalkozások megkérdezésének eredményei

1.2.1 A vállalkozások jellemzői

A vállalkozások átlagos életkora megközelítőleg 10 év, jelentős részük a rendszerváltás utáni években történt. A megkérdezett vállalkozások 61,5 százaléka egyéni vállalkozás, a többi gazdasági társaság.

24. sz. ábra

A vállalkozások 23 százaléka főtevékenységként az ipart jelölte meg, ezek közül a vállalatok közül kettő gazdasági társaságként működik. Viszonylag magas a kereskedelemmel foglalkozók (31%), közülük legtöbb egyéni vállalkozó. A 19 százalékos részesedést elért szolgáltatások tevékenységi köre eltérő. A megkérdezett vállalkozások 35 százaléka két üzletággal rendelkezik, a másodikként megjelölt üzletágak megoszlása az első üzletághoz hasonló.

A településen működő vállalkozások 84,6 százalékának székhelye is Alattyánban van, amely kedvezőnek minősíthető, mivel a vállalkozások így jobban tudnak azonosulni a település problémáival. A vállalkozások 58,3 százalékának a célpiaca a lakosság, vásárlóerejének mértéke döntően meghatározza a vállalkozói stratégia típusát.

A vállalkozások működési területe eltérő, közel 40 százalékuk Alattyánt és vonzáskörzetét, míg 35 százalékuk JNSZ megyét jelölte meg. A többi vállalkozás több megyére, vagy az egész országra kiterjedő működési területtel rendelkezik. Néhány vállalat külföldi

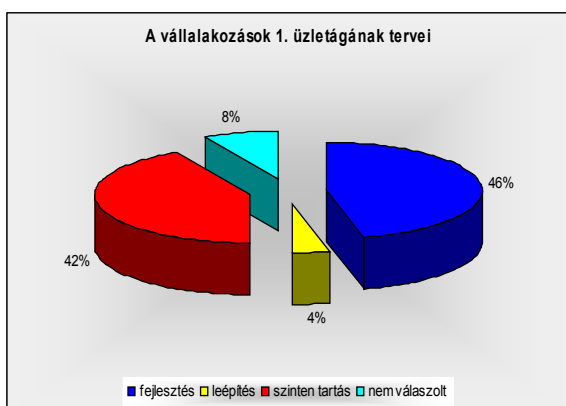
megrendelésekre teljesít. A vállalkozások 81 százaléka mikrovállalkozás, amely szintén kedvezőtlen a foglalkoztatásra.

5.2.2 A vállalkozások jövőbeli tervei

Személyi feltételek

A vállalkozások jövőbeli magatartására irányuló információk a kutatás kiemelt területét képezték, az kiterjedt a személyi és tárgyi feltételek változtatásának terveire is.

25.sz. ábra

A település foglalkoztatási gondjainak enyhítését jelentős mértékben támogathatja az a tény, hogy a vállalkozások 46 százaléka főtevékenységét fejleszteni szeretné és elenyésző azok száma, akik leépítést terveznek. A 2. üzletágnál a fejlesztők aránya 15,4 százalék. A foglalkoztatás lehetőséget bővíti, hogy 2 vállalkozás új üzletág elindítását tervezi.

A vállalkozási stratégia és a vállalkozás típusa közötti összefüggést vizsgálva megállapítható, hogy a főtevékenység leépítésére vonatkozó elképzelés egyéni vállalkozóra volt jellemző.

10.sz. táblázat

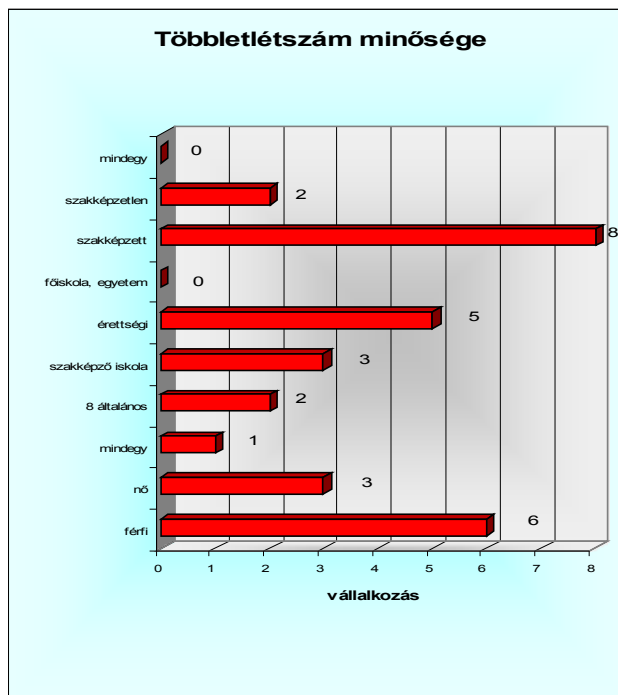
A munkaerő iránti kereslet várható növekedése

Változás mértéke	Vállalkozások száma	Tervezett változás összesen
1-2 fő növelés	8	12
3-5 fő növelés	1	4
6-10 fő növelés	0	0
nem változik	14	0
1-2 fő csökkentés	1	-2
nem válaszolt	2	0
Összesen	26	14

A vállalkozások a tevékenység fejlesztésének eredményeként az alkalmazottak számát kismértékben növelni tervezik, a leépítési szándék hatásával csökkentett, várható munkaerőigény a településen 14 fő. Az információt nem nyújtó szervezeteket is figyelembe véve úgy becsüljük, hogy a vállalkozások spontán növekedéséből eredő munkaerőigény összesen 20 fő lehet, amely növelhető, ha a projekt további megvalósítása során a vállalkozók számára előnyös együttműködés kerül kijánlásra. A többletlétszám iránti igényre vonatkozóan részletes információkat kértünk, amely érintette annak ütemezését és forrását, az alkalmazni kívánt személyek szakképzettségét, nemét és iskolai végzettségét.

- A létszámnövekedést tervező vállalkozások 36,4 százaléka félévén belül szeretné azt megvalósítani, míg 54,5 százaléka egy éven belül tervezi, a többi vállalkozás egy éven túli növekedést irányoz elő.
- A vállalkozások 82 százalékának munkaerő igénye a település munkanélküli lakosságát, további 10 százaléka a település nem munkanélküli lakosságát érinti. Ebből adódóan megállapítható, hogy a tervezett 14 fő létszámnövekedés szinte teljes egészében a településre vonatkozó munkaerő keresletet érinti.

26.sz. ábra

A válaszadók 80 százaléka szakképzett munkaerőt igényel, iskolai végzettség szempontjából a többség szakképző iskolai, illetve érettségivel rendelkező személyeket keres. A szakképzettséget elváró vállalkozások létszámgigénye:

- Ipar 2 fő
- Kereskedelem 5 fő
- Szem., gazd, szolg. 5 fő

A létszám iránti igény ágazatonként változó, abból nem emelkedik ki olyan szakma, amely a szakképzés, továbbképzés tervezésekor a önállóan a településhez köthető, tehát a települések ilyen igénye az együttműködés egyik pontjaként körvonalazódik.

Tárgyi feltételek

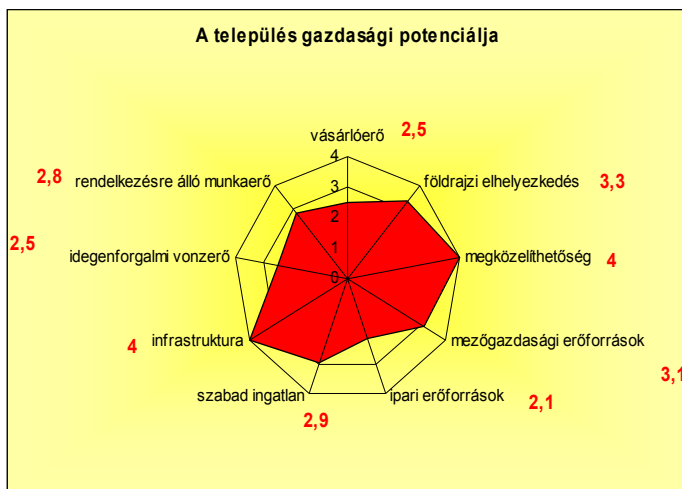
A tárgyi feltételek javítását a vállalkozások 47,8 százaléka tervezi, amely elsősorban gépek, beszerzését, valamint az épületek felújítását jelenti. Ebben a vállalkozások 75 százaléka szívesen igénybe venné a településen működő más vállalkozások szolgáltatásait, ha az összhangban lenne igényeivel. Ez olyan információ, amelyet Alattyán önkormányzatának is ki kellene használni. A konkrét vállalkozói szükségletek feltáráásával olyan információ bázist tudna kialakítani, amelynek segítségével a vállalkozások közötti együttműködés támogatására és koordinálásra is vállalkozhatna. Ez azért is fontos, mert a vállalkozók közel 25 százaléka igényli a polgármesteri hivataltól, hogy fokozottabban vegye igénybe tevékenységét, szolgáltatását.

1.2.3. A vállalkozás és a település kapcsolata

A település általános jellemzőinek értékelése

A települést a vállalkozások különböző ismérvek alapján jellemezték, amelynek eredményét az alábbi grafikon mutatja. Az értékelés 1-5 (iskolai osztályzatoknak megfelelő) skálán történt.

27. sz. ábra

A vállalatok az egyes ismérvek szerint eltérően értékelték a települést. A válaszok a szabadon rendelkezésre álló ingatlanokban és az idegenforgalmi vonzerő megítélésében szóródtak jobban, a szórás értéke 1 felett volt. Ennek figyelembevételével megállapítható, hogy a település gazdasági potenciálja a vállalkozások megítélésében gyenge-közepes.

Legjobban elégedettek az infrastruktúrával és a település megközelíthetőségével, amelynek átlagos értéke 4 és leggyengébbre értékelték a település ipari erőforrásait (2,1). Ezek az értékek összhangban vannak a befektetéseket korlátozó tényezők feltárásának eredményével. A vállalkozások több mint 65 százaléka azt a vásárlóerő és a tőkehiány gyengeségének, valamint a magas adóterheknek tudta be. A rendelkezésre álló munkaerő nem éri el a közepes minősítést, amely a munkaerő kínálat és a munkaerő kereslet közötti összhang problémáit is valószínűsíti.

A vállalat és a település kapcsolatrendszere

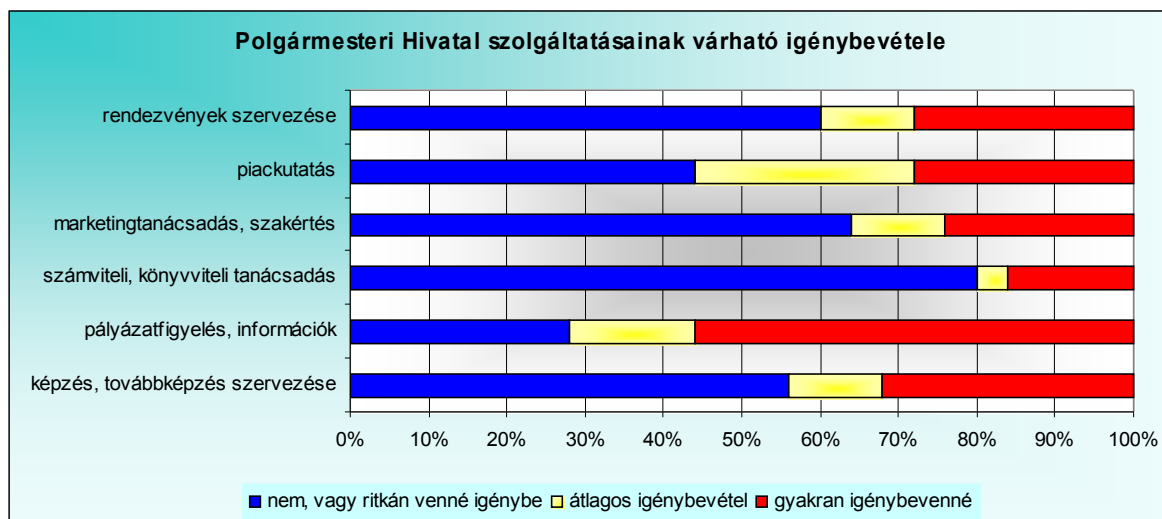
A vállalkozások többnyire közepesnek értékelték tevékenységük lakossági fogadtatását, míg a települési önkormányzattal való kapcsolatot 64 százaléka erősnek és jó színvonalúnak, vagy közepes erősségű munkakapcsolatnak (23 %) tartja.

A válaszadók 42 százaléka úgy ítélte meg, hogy a polgármesteri hivatal törekszik arra, hogy velük folyamatos kapcsolatot tartson fenn, míg közel 30 százaléka úgy nyilatkozott, hogy az önkormányzat vállalkozók felé irányuló figyelmét gyengének, vagy elégtelennek tartja. A polgármesteri hivatal vállalkozásokat támogató tevékenységének megítélése a következő:

- Az iparüzési adót vállalkozások 50 százaléka kedvezőnek, 35 százaléka közepesnek értékelte és csak 15 százaléka tartotta magasnak.
- A vállalkozókat támogató önkormányzati eszközök értékelése 1-5 skálán a közepesnél gyengébb volt.

A polgármesteri hivatal tervezett jövőbeli szolgáltatásaira irányuló kereslet felmérése a megkérdezés lényeges területe volt. A válaszadók véleményét az alábbi grafikon szemlélteti:

28.sz. ábra

A vállalkozások legkevésbé a számviteli és könyvviteli tanácsokat igénylik és legmagasabb igény a pályázatfigyelés, pályázati információk iránt mutatkozik. Egyéb elvárásként a válaszadók 25 százaléka fogalmazta meg azt, hogy a polgármesteri hivatal vegye figyelembe őket, mint beszállítókat.

A település fejlesztésére (összefüggésben a foglalkoztatási problémákkal) vonatkozó koncepciót több közelítésben értékeltették a vállalkozókkal.

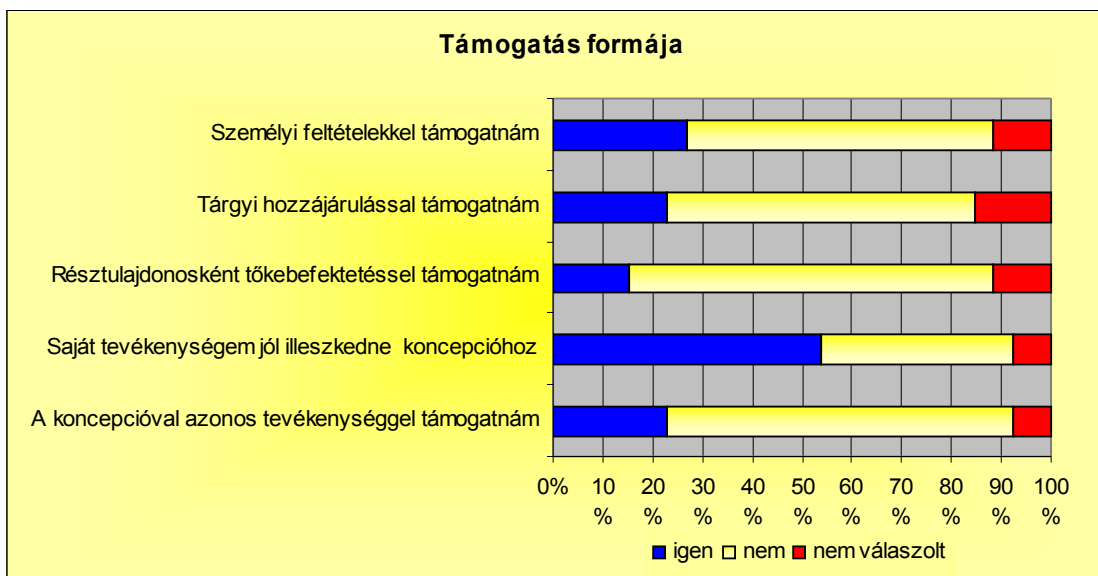
29.sz. ábra

A koncepció ismertetése után azt a vállalkozók 77,6 százaléka értékelte, míg 22,4 százaléka nem adott választ. A válaszadók 13 százaléka a település idegenforgalmának fejlesztését, mint a foglalkoztatottsági színvonal javításával kapcsolatos tervet jónak tartja, míg 57 százaléka jónak, de nehezen megvalósíthatónak tartja azt.

A támogatás különböző formáival történő azonosulást is mértük, amely nem tartalmazta teljes körűen a támogatási formákat.

30.sz. ábra

A falusi turizmus gyakorlását 23 százalékuk vállalná fel, 53 százalékának tevékenysége a koncepcióhoz jól illeszkedne. Ha a Polgármesteri Hivatal a projekt keretében ilyen irányú fejlesztést kíván megvalósítani, meg kell találnia azt, hogy a működő vállalkozások milyen területen tudnak jobban kapcsolódni a fejlesztéshez, mivel a kérdőívben tesztelt támogatási formák köre a válaszok összefüggése alapján nem teljes. Ezt mutatja az, is, hogy a felsorolt támogatási formák viszonylagos elutasítása mellett, az önkormányzattal történő együttműködési megállapodásra vonatkozó hajlandóság aránya 43,5 százalék.

A vállalkozások koncepcióhoz kapcsolódó válaszainak ellenőrzése, valamint az egyéb lehetőségek feltárása érdekében megkérdeztük, hogy melyik ágazat fejlesztése járulhatna hozzá leginkább a foglalkoztatási gondok enyhítéséhez.

11.sz. táblázat

Ágazatok foglalkoztatást támogató szerepének értékelése
%

Ágazat	Igen	Nem	Nem választott
Ipar	34,6	53,8	11,6
Mezőgazdaság	23,1	61,5	15,4
Kereskedelem	15,4	69,2	15,4
Vendéglátás	19,2	65,4	15,4
Idegenforgalom	46,2	38,4	15,4
Közlekedés	3,8	80,8	15,4

A táblázat adatai jól mutatják, hogy az idegenforgalom szerepét fontosnak tartják, de a vállalkozások 34,6 százaléka az ipart is megjelölte, mint a foglalkoztatást támogató ágazatot. A többi ágazat jóval alacsonyabb támogatást kapott.

A koncepció megvalósításában, a fejlesztésben a Polgármesteri Hivatal szerepe meghatározó, amelyet a vállalkozások a befektetők keresésében, támogatásában és a tevékenység koordinálásában jelöltek meg. Megjegyzendő, hogy a vállalkozások 56,5

százaléka az önkormányzatot, mint befektetőt is szívesen látná a település ilyen irányú fejlesztésében.

A foglalkoztatási probléma okát a vállalkozások két oldalról közelítették. A munkaerő kereslet oldaláról a vállalkozások alacsony számát és méretét (válaszok 16,7 százaléka), valamint a gazdasági helyzetet (válaszok 16,7 százaléka) emelték ki. A kínálati oldalt tekintve a válaszok 38,9 százaléka a csekély munkavállalási hajlandóságot és a roma kisebbség magas arányát emelte ki.

A foglalkoztatási helyzet javítására irányuló együttműködési hajlandóság elsősorban a szituációtól, a projekt ajánlattól függ, ezért az alábbi táblázatban szemléltetett válaszok az együttműködési hajlandóság elvi közelítésekként értelmezhetők. Az erre irányuló kérdésre 1-2 vállalkozás kivételével mindenki válaszolt.

12.sz. táblázat

**Együttműködési formák aránya
a válaszok százalékában**

Saját település vállalkozóival történő együttműködés		Együttműködés formája	Más település vállalkozóival történő együttműködés	
igen	nem		igen	Nem
42,3	57,7	Közös tevékenységet folytatna	36,0	64,0
48,0	52,0	Beszállítana más vállalkozáshoz	48,0	52,0
54,2	45,8	Fogadná más vállalkozó beszállítói tevékenységét	50,0	50,0
25,0	75,0	Pénzügyi befektetést tenne	25,0	75,0
60,0	40,0	Pályázati partnerségre lépne	62,5	37,5

A vállalkozások együttműködési hajlandósága a közös pályázatokban, más vállalkozó fogadásában és a beszállítóként történő együttműködésben a legjelentősebb. A saját településen és a települések közötti együttműködési hajlandóságban jelentős különbség nincs.

1.3 Östermelők megkérdezése

A kérdőívet kitöltő östermelők átlagosan 9 éve foglalkoznak ilyen formában mezőgazdasági tevékenységgel. Földterületük nagysága eltérő, a néhány hektártól 38 hektárig terjed, ahol növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkoznak, illetve egy vállalkozó bérebe adja azt. Hagyományos szántóföldi növényeket termesztenek, illetve juh tartással és méhészettel foglalkoznak. A gazdálkodás egyéni munkával, illetve a családtagok, illetve segítségével történik.

A válaszadók tevékenységük szinten tartását tervezik, egy vállalkozó gondolkodik fejlesztésben, amely 3 fő iránti igényt jelent, de ennek ütemezése 1 éven túli, tehát a projekt

időtartamát kevésbé érinti. A foglalkoztatási helyzet javítása érdekében együttműködésre hajlandóak, főként közös tevékenységgel, illetve pályázati partnerséggel. A polgármesteri hivatal koncepcióját jónak tartják.

2. Összegzés

A település vállalkozóinak megkérdezése érdekes információkat szolgáltatott, amelyből arra lehet következtetni, hogy a vállalkozások együttműködési szándéka, a támogatási hajlandóság adott, amelyre a projektmenedzsment alapozhat. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a válaszadók a kiemelt támogatási formákkal már kevésbé tudtak azonosulni, amely részben a konkrétumok hiányával, részben az óvatossággal magyarázható. Emiatt a projektmenedzsmentnek és a település önkormányzatának olyan világos, előre értékelhető, kockázatkerülő fejlesztési irányokat és együttműködési alternatívákat kell kiajánlani, amely számukra számszerűsíthető profitkilátásokat tartalmaznak.

Kerülendők azok a tervek, amelyek nem tartalmaznak megfelelő garanciákat és jövedelmezőségi mutatókkal nem alátámasztottak, mivel látható, hogy a pénzügyi befektetési hajlandóság nagyon alacsony, a profilváltás pedig nem várható el. Prioritást élvezhetnek azok a foglalkoztatási célú, együttműködést célzó pályázatok, amelyek rövid távon eredményezhetik a foglalkoztatási gondok mérséklését, nagyobb befektetést nem igényelnek, inkább költségtakarékos foglalkoztatási és egyéb együttműködési ajánlatokat tartalmaznak.

Vidékfejlesztéssel és turizmussal foglalkozó kutatók véleménye szerint az idegenforgalom képes a vidékfejlesztés integrált funkcióját betölteni, de annak megvalósítása feltételekhez kötött:

- A településnek nagyon markáns vonzerókkal kell rendelkezni és azokat megfelelő kínálati mixben ajánlani. Ezek erőssége a településen a vállalkozók véleménye szerint közepes.
- A vonzerók fejlesztéséhez jelentős saját pénzügyi forrás szükséges, mivel a pályázati források rendelkezésre állása és elnyerése bizonytalan.
- Az idegenforgalmi tevékenység piaci bevezetése tőkeigényes, megfelelő marketing háttérrel támogatott tevékenység, amelynek alapja egy jelentős volumenű, a várható kereslet feltárására irányuló kutatás.

Alattyan településfejlesztési terve a foglalkoztatottságot közvetve, hosszabb távon támogatja, így megfontolás tárgyát képezi, hogy az milyen módon, milyen kapcsolódási pontokon illeszthető a projekt rövidebb távú céljához.

Kutatási eredmények

Jásztelek

1. Primer kutatás eredményei

1.1 A kutatás körülményei

A megkérdezésbe bevont vállalkozók listáját a település Polgármesteri Hivatala bocsátotta rendelkezésre. A vállalkozásokat első lépésben személyesen kerestük fel, majd akiket nem lehetett elérni, annak postán kérdőívet küldtünk, Sajnos a postán kiküldött kérdőívek visszaérkezési aránya csak 20 százalékos volt. Ennek ellenére a vállalkozások elérése sikeres volt a listában szereplő vállalkozások több mint 50 százalékától sikerült információkat kérni. Így a minta reprezentatívnak tekinthető, a válaszadók összetétele vállalkozási forma szerint jól tükrözi a megjelölt sokaságot.

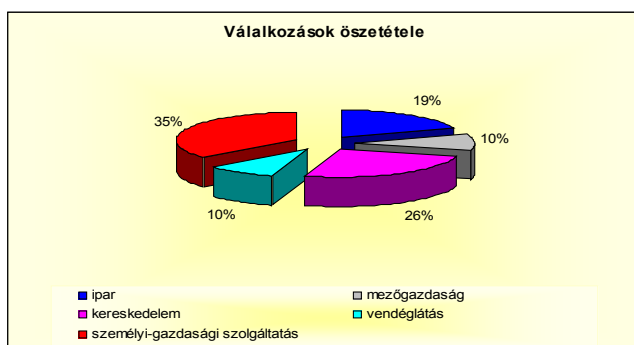
Az östermelők megkérdezését postán kiküldött kérdőívek segítségével végeztük, azonban azok visszaérkezési aránya nagyon csekély volt, a falugazdász által megadott címekre kiküldött kérdőívekből mindössze hat érkezett vissza. Így a megkérdezés csak kiegészítő információkkal szolgál.

1.2 A vállalkozások megkérdezésének eredményei

1.2.1 A vállalkozások jellemzői

A vállalkozások átlagos életkora megközelítőleg 10 év, jelentős részük a rendszerváltás utáni években alakult. A megkérdezett vállalkozások 66,7 százaléka egyéni vállalkozás, a többi gazdasági társaság.

31. sz. ábra

A vállalkozások 19 százaléka főtevékenységként az ipart jelölte meg, ezek közül négy egyéni vállalkozás és négy gazdasági társaság. Viszonylag magas a kereskedelemmel foglalkozó vállalkozások aránya (26%), közülük legtöbb egyéni vállalkozó. A 35 százalékos részesedést elért szolgáltatások tevékenységi köre eltérő.

A megkérdezett vállalkozások 33,3 százaléka két üzletággal rendelkezik, a másodikként megjelölt üzletágak 50 százaléka személyi és gazdasági szolgáltatást takar.

A településen működő vállalkozások 73,8 százalékának székhelye Jásztelken van, amely kedvezőnek minősíthető, mivel a vállalkozások így jobban tudnak azonosulni a település problémáival. A vállalkozások 52,3 százalékának a célpiaca a lakosság, vásárlóerejének mértéke döntően befolyásolja a vállalkozási stratégiát. A vállalkozók 59 százalékának

működési területe Jásztelekre terjed ki, 19,5 százalékuknak JNSZ megyére és 14,3 százaléka több megyére kiterjedő vállalkozások száma. Néhány vállalat külföldi megrendelésekre teljesít. A vállalkozások 89,7 százaléka mikrovállalkozás, amely a foglalkoztatási helyzet javítása szempontjából hátrányos.

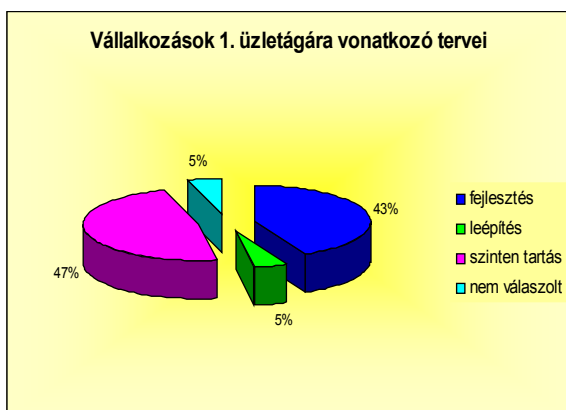
1.2.2 A vállalkozások jövőbeli tervei

Személyi feltételek

A vállalkozások jövőbeli magatartására irányuló információk a kutatás kiemelt területét képezték, az kiterjedt a személyi és tárgyi feltételek változtatásának terveire is.

32.sz. ábra

A település foglalkoztatási gondjainak enyhítését jelentős mértékben támogathatja az a tény, hogy a vállalkozások 43 százaléka főtevékenységét fejleszteni szeretné és elenyésző azok száma, akik leépítést terveznek. A 2. üzletágnál a fejlesztők aránya 50 százalék. A lehetőséget bővíti, hogy 3 vállalkozás új üzletág elindítását tervezi.

A fejlesztéshez kapcsolódó munkaerő igény jól számszerűsíthető, amelyet az alábbi táblázat tartalmaz:

13.sz. táblázat

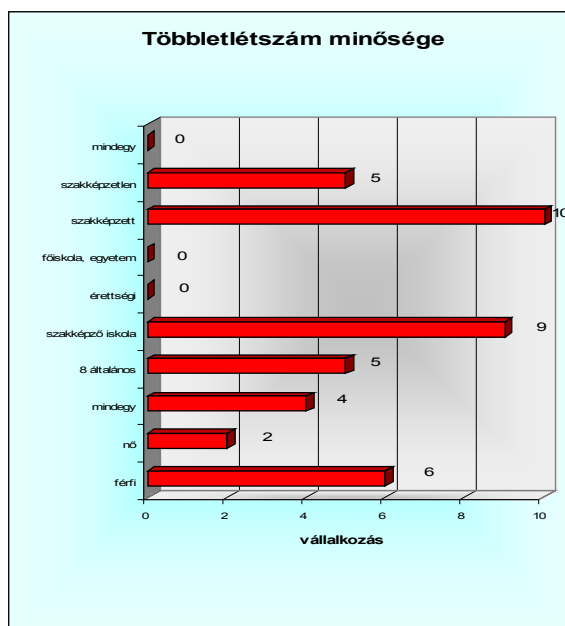
A munkaerő iránti kereslet várható növekedése

Változás mértéke	Vállalkozások száma	Tervezett változás összesen
1-2 fő növelés	11	17
3-5 fő növelés	1	4
6-10 fő növelés	2	16
nem változik	23	0
1-2 fő csökkentés	1	-2
nem választ	2	0
Összesen	42	35

A vállalkozások a tevékenység fejlesztésének eredményeként az alkalmazottak számát kismértékben növelni tervezik, a leépítési szándék hatásával csökkentett, várható munkaerőigény a településen 35 fő. Az információt nem nyújtó szervezeteket is figyelembe véve úgy becsüljük, hogy a vállalkozások spontán növekedéséből eredő munkaerőigény összesen 45-46 fő lehet, amely növelhető, ha a projekt további megvalósítása során a vállalkozók számára előnyös együttműködés kerül kiajánlásra. A többletlétszám iránti igényre vonatkozóan részletes információkat kértünk, amely érintette annak ütemezését és forrását, az alkalmazni kívánt személyek szakképzettségét, nemét és iskolai végzettségét.

- A létszámnövekedést tervező vállalkozások 7,1 százaléka félévén belül szeretné azt megvalósítani, míg 53,8 százaléka egy éven belüli, a többi vállalkozás egy éven túli növekedést irányoz elő.
- A válaszadók 64,3 százalékának munkaerő igénye a település munkanélküli lakosságát, további 28,6 százaléka a település nem munkanélküli lakosságát érinti. Ebből adódóan megállapítható, hogy a tervezett 35 fő létszámnövekedés szinte teljes mértékben a településre vonatkozó munkaerő keresletet érinti.

33.sz. ábra

A válaszadók 66,7 százaléka szakképzett munkaerőt igényel, iskolai végzettség szempontjából a többség szakképző iskolai végzettséggel rendelkező személyeket keres. A szakképzettséget elváró vállalkozások létszámgigénye:

- Ipar 13 fő
- Mezőgazdaság 2 fő
- Kereskedelem 5 fő
- Vendéglátás 3 fő

A létszám iránti igény ágazatonként változó, abból nem emelkedik ki olyan szakma, amely a szakképzés, továbbképzés tervezésekor a település szintjén önállóan megvalósítható, így a települések ilyen irányú igénye az együttműködés egyik pontjaként körvonalazódik.

Tárgyi feltételek

A tárgyi feltételek javítását a vállalkozások 66,7 százaléka tervezi, amely elsősorban gépek, beszerzését, valamint az épületek felújítását jelenti. A vállalkozások 83,3 százaléka szívesen igénybe venné a településen működő más vállalkozások szolgáltatásait, ha az összhangban lenne igényeivel. Ez olyan információ, amelyet Jásztelek önkormányzatának ki kellene használni. A konkrét vállalkozói szükségletek feltárásával olyan információ bázist tudna kialakítani, amelynek segítségével a vállalkozások közötti együttműködés

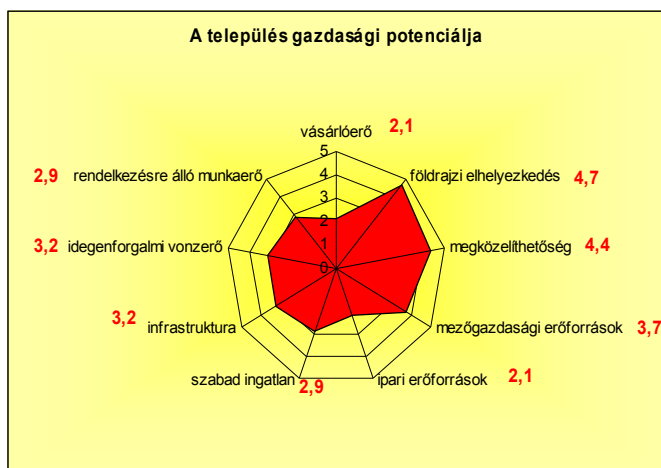
támogatására és koordinálásra is vállalkozhatna. Ez azért is fontos, mert a vállalkozók 41,9 százaléka igényli a polgármesteri hivataltól, hogy tevékenységét, szolgáltatását az eddigieknél jobban hasznosítsa a település fejlesztésében.

1.2.3. A vállalkozás és a település kapcsolata

A település általános jellemzőinek értékelése

A települést a vállalkozások különböző ismérvek alapján jellemezték, amelynek eredményét az alábbi grafikon mutatja. Az értékelés 1-5 (iskolai osztályzatoknak megfelelő) skálán történt.

34. sz. ábra

A település gazdasági potenciálját a vállalkozások különböző ismérvek szerint értékelték. A válaszok szóródása a vásárlóerő, a megközelíthetőség és a mezőgazdasági erőforrások kivételével elég magas, a szórás 1 felett van. Emiatt ezeknél az ismérveknél a válaszok erősen különbözhetnek.

A Polgármesteri Hivatal településfejlesztési koncepciójához kapcsolódó idegenforgalmi vonzerő értékelése 1-5 skálán a közepes és a jó érték közé esett, a helyi vállalkozók bizakodással beszéltek erről és a kihasználásának lehetőségeiről. Különösen fontosnak tartják a termálvíz és a Zagyva kihasználását. Legjobban elégedettek az infrastruktúrával és a település megközelíthetőségével, amelynek átlagos értéke 4 feletti. Az elhelyezkedés értékelésében nagy szerepe van Jászberény közelségének, amely a foglalkoztatási gondok egy részét automatikusan felvállalja. Leggyengébbre értékelték a település ipari erőforrásait (2,1). Ezek az értékek összhangban vannak a befektetéseket korlátozó tényezők feltárásának eredményével, amelyre vonatkozó válaszok közel azonos módon oszlottak meg a vásárlóerő, gazdasági helyzet és tőkehiány között. A rendelkezésre álló munkaerő megítélése nem éri el a közepes minősítést, amely a munkaerő kínálat és a munkaerő kereslet közötti összhang problémáit is jelzi.

A vállalat és a település kapcsolatrendszere

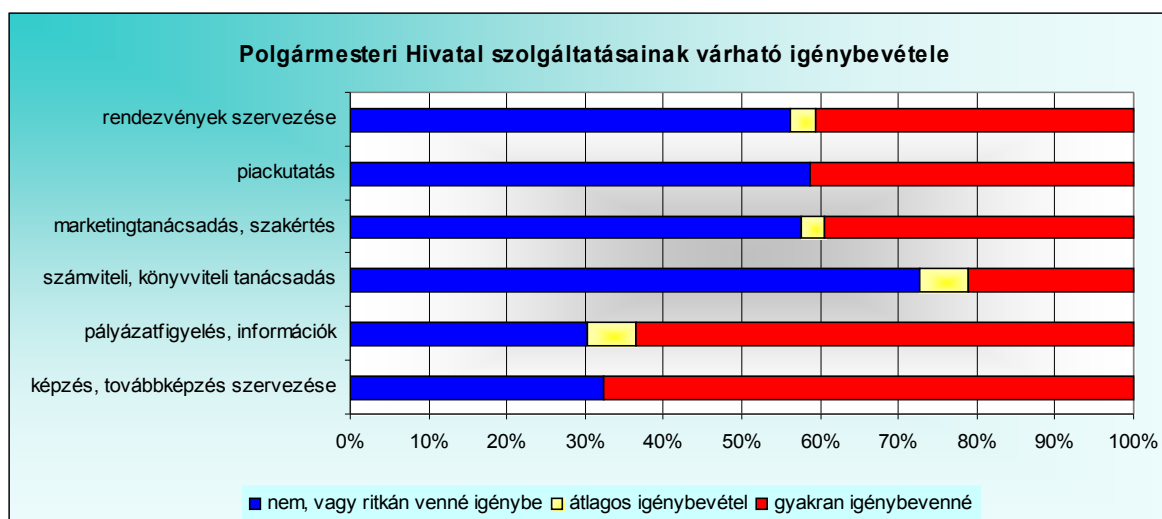
A vállalkozások többnyire közepesnek értékelték tevékenységük lakossági fogadtatását, míg a települési önkormányzattal való kapcsolatot 67,7 százalékuk erősnek és jó színvonalúnak, 20,6 százalékuk közepes erősségű munkakapcsolatnak (20,6 %) tartja.

A válaszadók 73 százaléka úgy ítélte meg, hogy a polgármesteri hivatal törekszik arra, hogy velük folyamatos kapcsolatot tartson fenn és csak közel 27 százaléka úgy nyilatkozott, hogy az önkormányzat vállalkozók felé irányuló figyelmét gyengének, vagy elégtelennek tartja. A vállalkozók kiemelték, hogy az új önkormányzat vállalkozókkal való kapcsolata jelentős mértékben javult. A polgármesteri hivatal vállalkozásokat támogató tevékenységének megítélése a következő:

- Az iparüzési adót a vállalkozások többsége közepesnek mértékűnek, elfogadhatónak tartja, és csak 27 százaléka értékelte úgy, hogy nagyon magas.
- A vállalkozókat támogató önkormányzati eszközök értékelése 1-5 skálán a közepes, vagy annál gyengébb volt.

A polgármesteri hivatal jövőbeli tervezett szolgáltatásai iránti igény felmérése a megkérdezés lényeges iránya volt. A válaszadók véleményét az alábbi grafikon szemlélteti:

35. sz. ábra

A vállalkozások legkevésbé a számviteli és könyvviteli tanácsokat igénylik, míg és legmagasabb igény a pályázatfigyelés, pályázati információk nyújtása, valamint a képzések, továbbképzések szervezése iránt mutatkozik.

A település fejlesztésére (összefüggésben a foglalkoztatási problémákkal) vonatkozó koncepciót több közelítésben értékeltettük a vállalkozókkal.

36.sz. ábra

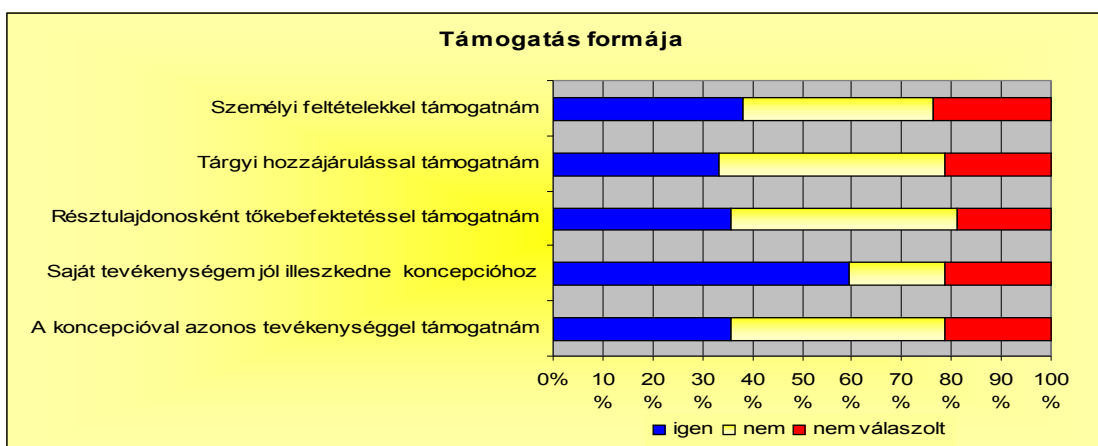
A koncepció ismertetése után azt 30 vállalkozó értékelt, 12 nem adott választ.

A válaszadók 93 százaléka a település idegenforgalmának fejlesztését, mint a foglalkoztatottsági színvonal javításával kapcsolatos tervet jónak, míg 7 százaléka jónak, de nehezen megvalósíthatónak tartja.

A támogatás különböző formáival történő azonosulást is mértük, amely azonban a teljesség igénye nélkül csak néhány kiemelt formát tartalmazott.

37.sz. ábra

A falusi turizmus gyakorlását 35 százalékuk vállalná fel, 60 százaléka úgy véli, hogy a koncepció jelenlegi tevékenységéhez jól illeszkedne. Viszonylag magas az aránya, akik pénzügyi befektetőként támogatnák az idegenforgalom fejlesztését, a már működő Mizse Motel és az Eldorádó horgásztanya sikerei valószínűleg pozitív hatást gyakoroltak a válaszadókra. Ha a Polgármesteri Hivatal a projekt keretében ilyen irányú fejlesztést kíván megvalósítani, meg kell találnia azt, hogy a működő vállalkozások még milyen egyéb formában tudnak kapcsolódni a tervekhez. A vállalkozások 77,4 százaléka az önkormányzattal történő együttműködésről megállapodást is kötne, amely magas együttműködési és támogatási szándékként értékelhető.

A vállalkozások koncepcióhoz kapcsolódó válaszainak ellenőrzése, valamint az egyéb lehetőségek feltárása érdekében megkérdeztük, hogy melyik ágazat fejlesztése járulhatna hozzá leginkább a foglalkoztatási gondok enyhítéséhez.

14.sz. táblázat

Ágazatok foglalkoztatást támogató szerepének értékelése
%

Ágazat	Igen	Nem	Nem választott
Ipar	26,2	52,4	21,4
Mezőgazdaság	26,2	52,4	21,4
Kereskedelem	2,4	76,2	21,4
Vendéglátás	4,8	73,8	21,4
Idegenforgalom	64,3	14,3	21,4
Közlekedés	4,8	73,8	21,4

A táblázat adatai jól mutatják, hogy a vállalkozások az idegenforgalom szerepét tartják a legfontosabbnak a foglalkoztatási helyzet javításában, bár sokan úgy vélik, hogy ez csak lassabban hozna eredményt.

A koncepció megvalósításában, a fejlesztésben a Polgármesteri Hivatal szerepe meghatározó. Azt a vállalkozások a befektetők keresésében, támogatásában és a tevékenység koordinálásában látják. Megjegyzendő, hogy a vállalkozások 31 százaléka az önkormányzatot, mint befektetőt is szívesen látná a település ilyen irányú fejlesztésében.

A foglalkoztatási probléma okát a vállalkozások két oldalról közelítették. A munkaerő kereslet oldaláról a vállalkozások alacsony számát és méretét (válaszok 28,6 százaléka), valamint a gazdasági helyzetet és tőkehiányt (válaszok 7 százaléka) emelték ki. A kínálati oldalt tekintve a válaszok 46,4 százaléka a csekély munkavállalási hajlandóságot emelte ki.

A foglalkoztatási helyzet javítására irányuló együttműködési hajlandóság elsősorban a szituációtól, a projekt ajánlattól függ, ezért az alábbi táblázatban szemléltetett válaszok az együttműködési hajlandóság elvi közelítéseként értelmezhetők. Az erre irányuló kérdésre 1-2 vállalkozás kivételével mindenki válaszolt.

A vállalkozások együttműködési szándéka a kutatás kiemelt kérdése volt, mivel a projekt sikere erre alapozódhat. A válaszokat az alábbi táblázat tartalmazza:

15.sz. táblázat

**Együttműködési formák aránya
a válaszok százalékában**

Saját település vállalkozóival történő együttműködés		Együttműködés formája	Más település vállalkozóival történő együttműködés	
igen	nem		igen	Nem
67,9	32,1	Közös tevékenységet folytatna	66,7	33,3
50,0	50,0	Beszállítana más vállalkozáshoz	50,0	50,0
60,7	39,3	Fogadná más vállalkozó beszállítói tevékenységét	60,7	39,3
48,1	51,9	Pénzügyi befektetést tenne	44,7	55,3
59,3	40,7	Pályázati partnerségre lépne	63,0	37,0

A vállalkozók együttműködési hajlandósága a közös tevékenységben, más vállalkozó fogadásában és pályázati partnerségben a legjelentősebb. A saját településen és a települések közötti együttműködési hajlandóságban jelentős különbség nincs.

1.3 Östermelők megkérdezése

A településen a falugazdász által megnevezett östermelők közül hat adott információt, akik tevékenységüket átlagosan 9 éve folytatják.

Földterületük nagysága 5-10 hektárig terjed, ahol növénytermesztéssel és állattenyésztéssel foglalkoznak. Hagyományos szántóföldi növényeket és zöldségfélét termesztnek, illetve sertés és baromfi tartással foglalkoznak. A gazdálkodás egyéni munkával, illetve a családtagok, illetve segítségével történik.

A válaszadók tevékenységük szinten tartását tervezik, egy vállalkozó gondolkodik leépítésben, fejlesztést senki nem tervez. A foglalkoztatási helyzet javítása érdekében együttműködésre hajlandóak, főként közös tevékenységgel, illetve pályázati partnerséggel. A polgármesteri hivatal koncepcióját jónak tartják.

2. Összegzés

A település vállalkozóinak megkérdezése érdekes információkat szolgáltatott, amelyből arra lehet következtetni, hogy a vállalkozások együttműködési szándéka, a támogatási hajlandóság adott, a projektmenedzsment arra alapozhat. Ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a válaszadók támogatásukat többnyire a számukra kedvező szituációhoz kötik. Emiatt a projektmenedzsmentnek és a település önkormányzatának olyan világos, előre értékelhető, kockázatkerülő fejlesztési irányokat és együttműködési alternatívákat kell kiajánlani, amely számukra számszerűsíthető profitkilátásokat tartalmaznak.

Kerülendők azok a tervek, amelyek nem tartalmaznak megfelelő garanciákat és jövedelmezőségi mutatókkal nem alátámasztottak, mivel a pénzügyi befektetési hajlandóság adott koncepcióhoz kötődik és a profilváltás nem várható el. Prioritást élvezhetnek azok a foglalkoztatási célú, együttműködést célzó pályázatok, amelyek rövidtávon eredményezhetik a foglalkoztatási gondok mérséklését, nagyobb befektetést nem igényelnek, inkább költségtakarékos foglalkoztatási és egyéb együttműködési ajánlatokat tartalmaznak.

Vidékfejlesztéssel és turizmussal foglalkozó kutatók véleménye szerint az idegenforgalom képes a vidékfejlesztés integrált funkcióját betölteni, de annak megvalósítása feltételekhez kötött:

- A településnek nagyon markáns vonzerőkkel kell rendelkezni és azokat megfelelő kínálati mixben ajánlani. Ezek erőssége a településen a vállalkozók véleménye szerint közepes-jó.
- A vonzerők fejlesztéséhez jelentős saját pénzügyi forrás szükséges, mivel a pályázati források rendelkezésre állása és elnyerése bizonytalan.
- Az idegenforgalmi tevékenység piaci bevezetése tökeigényes, megfelelő marketing háttérrel támogatott tevékenység, amelynek alapja egy jelentős volumenű, a várható kereslet feltárására irányuló kutatás.

Jásztelek településfejlesztési terve a foglalkoztatottságot közvetve, hosszabb távon támogatja, így megfontolás tárgyát képezi, hogy az milyen módon, milyen kapcsolódási pontokon illeszthető a projekt rövidebb távú céljához.

